

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2 (53)

ТОРОНТО

1977

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ
Видає Головна Пластова Булава

PLASTOVY SHLIAKH
Виходить що три місяці

Квітень-червень 1977

Ч. 2 (53)

April-June 1977

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Петро Біланюк, Тоня Горохович, Богдан Колос, Анна Коренець, Ольга Кузьмівич, Мирослав Лабунька, Іван Манастирський, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

●

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

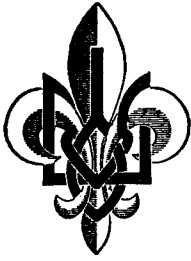
●

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

●

Річна передплата від 1 травня 1974 р.: США і Канада: \$8.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.00.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 2 (53)

квітень-червень 1977

Редакційна стаття

ЛІТО — ЧАС ТАБОРІВ, МАНДРІВОК...

Матеріяли пластових проводів і преса принесли повідомлення про реченці таборів, вишколів, зустрічів, нарад... А буде їх чимало: знову табір для членів УПС, міжкрайова товариська зустріч УСП, вишколи новацьких і юнацьких виховників у Великобританії (туди мають їхати інструктори й учасники також з Канади і США!), наради юнацьких виховників, а поруч з цим, очевидно, будуть і кожнорічні табори для новацтва, юнацтва з кожної станиці.

Виглядає, що ми йдемо з духом часу — багато руху, неабияка активність! Коли редакція ПШ хоче піти назустріч побажанням читачів і шукає "нового і цікавого" з пластового життя, такого справді нема, або їй невідоме воно. Безпосередньо вона не одержує ніяких інформацій ні від наших головних, ні крайових проводів. На трьох таборах УПС сеньйори шукали шлях як стати "кришталевими" характерами, а це "стара" журба. Новим були сугестії щодо переходу з УПЮ до УСП, форми діяльності УПС тощо й ми їх помістили у ПШляху. Що з ними сталося далі, чи виховники про них довідалися — нам невідомо. А мови про них не було ні на нарадах "Скобиного круга", ні на останньому КУПО.

Проте "нове" таки сталося! Рушився, розпочав діяльність УСП! Вийшло перше (у наших часах) число "До висот!", це

цього місяця відбудеться міжкрайова товариська зустріч (перша в історії УСП!) — так повідомляє редакція “До висот!”.

Спрагнені новинок про УСП, беремо в руки “До висот!”. Але... — газета нова, виходить по 15-річній перерві, зовнішньо презентується добре, але у ній майже нічого нового! Більшість матеріалу вже була друкована в “Юнаку” і то не раз! Те, що нове — “сіре”, нічого не говорить про напрямні, пляни діяльності, ніякого “визову”, проблематики. Прикро вражає неохайність коректи, правописні помилки. Її легко можна було оминути, бо всі любителі мови завжди готові допомогти молодим. 3 життєвих справ УСП — найголовніша — зустріч!

Програма її — гра-теренівка і ватра. Гасла нема, нема згадки й про тему гри й ватри. Ходять чутки, що провід цієї зустрічі не хоче ніякого гасла, бо воно нагадувало б політику, а старше пластунство хоче мати тільки дозвілля, не хоче формальної програми.

Забули молоді друзі, що коли нема підготовки і програми саме для дозвілля, то й розваги не буде. Що ж буде змістом цієї зустрічі? Увижаються сцени й картини. Чого можна сподіватися, знаючи “культуру” сьогоднішнього товариського життя (однаково — старших чи молоді), що не доцінює поміркованости й самоопанування, що всяку новизну вважає за поступ, що нехтує великими бажаннями, бо прагне дешевого “фану” і заспокоєння плитких жадоб і забаганок.

А ми всі прагнемо того, щоб ця старшопластунська товариська зустріч виконала хоч те мінімальне завдання — нав’язання контактів, дружби, щоб не було поділів на замкнені групи, які не добачують тих, що поза групами (т. зв. самітники). Надіємося, що буде кому припилювати таких “дрібниць”, необхідних стилеві поведінки пластунів у природі, як залишення приміщень і докїлля чистими, щоб не було випадків необережности з огнем, з їздою автами, безвідповідального марнування господарського майна оселі, затрати дорогого часу в суматосі тощо.

Пишемо це з наміром пригадати, що серед великої кількості різних чеснот одна найважливіша, найпотрібніша — почуття власної гідности. Саме воно дуже потрібне, бо розвинене почуття пошани до себе самого не дозволить разючого явного, цинічного ламання пластового закону, а то й загальнолюд-

ських моральних засад, яке трапляється на масових з'їздах молоді.

Коли мова про інші з'їзди-наради, вишколи юнацьких, новацьких виховників, то вартість їх буде найбільша саме в тому, що учасники матимуть змогу "пожуритися", поєднатися думками і переживаннями з подругами і друзями з інших країн про основне у Пласті — про реалізацію самовиховання у наших дуже несприятливих Пластові обставинах. Бож основного знання, що є підставою пластового виховника, там набутти неможливо. Пластовим виховником може бути тільки той, хто має добре знання української мови та інших ділянок українознавства, хто набув стільки якостей пластового характеру, щоб могли збагнути основні виховні проблеми та методи праці над характером. Тому пластова молодь використовує літній час на додаткові курси українознавства — а їх можна тепер використати в Мюнхені, Римі, Гарварді! На вишколах розвага лучиться з працею. Праця зближує людей, будить громадську гідність, потребу співжити з іншими. Тому лінії й вигідні та т. зв. "гудтаймники" не повинні вибиратися на вишколи.

У спільній праці набуваємо ще й іншої вартості — духове життя групи стає повнішим. Єдність, що її відчувають члени гурту при спільній праці, це найміцніша єдність.

Тому літні місяці для молоді пластової — це не лінощі й самі тільки вигоди та приємності. Не можна оминати нагод зустрічів з красою природи. Треба в таборах і на оселях встати, щоб побачити схід сонця, послухати пташок, симфонії тиші в лісі, на полі, в лузі, на березі моря, озера, ріки.

Літо — час для читання книжок. Читання книжки про красу світу серед природи допоможе краще, з глибшими емоціями сприйняти літературні описи. Емоційне сприймання змісту книжки, переживань героїв, розв'язки конфліктів буде мати глибший слід на душі читача тоді, коли, прочитавши книжку, маєш з кимось поділитися своїми враженнями, думками.

Майже кожна людина тепер уліті кудись їде — до родини, на відпочинок, в Україну, в Європу, на з'їзд земляків тощо. Не марнуймо нагод, щоб ознайомитися з культурними пам'ятками даної околиці, міста, відвідаймо культурні імпрези. Дбаймо про красу думки, мислення, бо тоді нам радістю і красою сповняється світ, родяться гарні думки, вони хвилюють, бентежать, викликають тривогу й роздуми, будять волю діяти в напрямі добра.

предметом філософії, що його вивчаємо в інституті філософії, хоч знайомість з основами філософії і філософічних наук допоможе нам глибше зрозуміти сутність національної філософії народу-нації. Коли говоримо про філософське пізнання себе, користуючись феноменологічним вгляданням у змісти, процеси й акти наших переживань, то відносимося саме до тих явищ, що становлять матірне підложжя нашого буття, тобто спосіб самовглядання у внутрішню світлоносність нашого "я" та усвідомлення таким чином есенцій і внутрішньої су'єктивності ношої глибинновнутрішньої підметности.

Християнство дало нам концепцію свободи і гідности людини та почуття історичности людини. Без елементу християнської любови не було б історії в сучасному розумінні і не було б почуття функціональної тяглости історичного процесу. Кодекси правових норм і розуміння правових норм постають на-самперед у душі людини. Людина є носієм абсолютних вартостей і абсолютних норм правопідметности. Субстанціяльна основа правознавства і прав людини знаходяться в пізнавальних глибинах людини, а не поза людиною. Так само почуття моральности людини не дається від Мойсеевих законів, що їх проголосив він на горі Сінай, але вони є природно дані нам з актом нашого народження.

Самосвідомість себе і наших вартостей переживаємо безпосередньо світом внутрішнього ціннування. Те, про що думаємо, як себе відчуваємо, що в нас діється, куди прямуємо, які сили й мотиви керують нами, переживаємо як внутрішній уклад наших вартостей. Того укладу цінностей і переживання цінностей неможливо спостерігати ззовні ані вимірювати їх інструментами. Крім переживання почуття свободи й індивідуальної правоздатности, людина є водночас носієм етичности й гуманности. Філософсько-світоглядне знання людини закорінене в глибинах людського буття. Воно насичене символами, категоріями, мітами, казками, легендами, оповіданнями, візіями, заповітами, а також глибшим розумінням таких понять, як нація, патріотизм, імперіялізм, свобода нації тощо. За кожним поняттям, символом і процесом, що містить у собі відвічні основні життєві питання, захована глибша мудрість і схильність її розкрити.

Людина завжди була, є й буде центральною віссю всіх змін і перетворень. Вона була творцем історії всіх часів і всіх

епох. Вона є початком і кінцем усіх започаткувань і довершень, альфою й омегою всіх динамічних трансформацій всієї соціальної еволюції. Людина є унікальною істотою ще в іншому сенсі: вона може бути носієм шляхетних настанов і альтруїзму і водночас стати на шлях підлоти, аморальності й злочинності. Така можлива двоїстість настанов — божеськості і кримінальності, шляхетності і підлоти підказує нам людину вважати за найнебезпечнішу істоту. Вона відповідальна за астрономічні злочини, заподіяні проти людини. Людина знищила більше людей і майна, ніж усі катастрофи, землетруси, повені й епідемії, будь-коли записані історією.

На погляд Гартмана, який тут заступаємо, людина становить собою єдність чотирьох категорій буття дійсності: матеріальності, органічності, психічності і духовості. Матеріальність — це кількість електронів, протонів і інших частинок енергії. Органічність — це біологічний субстрат-підложжя життєздатності організму. Психічність — це своєрідний феномен, якого сучасна наука не може пояснити. Психічність людини виражає себе в мові, динаміці поведінки й культуротворчих актах самоздійснювання. Духовість — це найвища надбудова психічної дійсності, а зовнішнє виявлення духовості — це культуроносні тенденції, що містять у собі загальнонаціональні й загальнолюдські мотиви й зображення. Згадані категорії дійсності існують у різних шарах буття людини, з яких кожен має свою форму існування, що не виводиться з нижчих шарів, хоч вищі шари спочивають на нижчих і залежні від останніх. Шар духовості спочиває на шарі психічності, а шар органічності на шарі матеріальності. Людина не є чимось, що можна звести до матеріальної аналізи, ані не є вона окремою комбінацією властивостей, які можна схопити формулами кількісних величин.

Душевна динаміка стоїть за кожною активністю психологічного самоздійснювання. Основна властивість духового буття, не зважаючи на його психологічну субстанцію — це увільнення духу від органічного світу. Хоч найвідоміші українські політичні в'язні московсько-большевицьких тюрем і концтаборів страждають від голоду, холоду, недуг і брутальних психічних тортур за свої переконання і свої святая святих, хоч підступно чекісти обіцяють перенести їх у категорію інших рабів за рахунок заперечення своєї душі і своїх вірувань, їхній дух

настільки сильний, що він ефективно протиставиться душевним і тілесним стражданням, і в актах тих страждань дух тріюмфує владарно, визиваюче й абсолютно. В цих випадках дух заперечує душевно-тілесні потреби. Перемога духу над силами тьми, перемога їхнього національного духу над московським шовінізмом і загарбництвом — це духова перемога України над мракобіссям Москви. Бо свідомість українського народу, що його найкращі Сини і Дочки страждають у тюрмах за відвічну правду України, збуджує почуття обурення і засуду найширших кіл українського народу. Страждання Христа як Боголюдини викликає в нас найглибший подив і обожання, бо Він страждав за нас, за нашу недосконалість. Певне порівняння можна провести між сучасними Одержимими і мученицькою драмою на Голгофі, бо в обидвох випадках свідомо вибрано шлях страждання, щоб наступні покоління могли вільніше жити.

Дух — це автономне самоздійснювання внутрішньої свободи, незалежно від тиску ситуації, а то й протиставно до ситуації дійсності. Категорія духового буття включає розум, інтуїцію, волонтарні почування, мислення й свідомі хотіння, що виражаються в актах ласкавости, любови, обожання, дивування, розпачливости тощо. До духового буття людина може зайняти аскетичну поставу. “Ти мене убити можеш, але жити не примусиш”, — каже Л. У. Духове буття має здатність зосереджувати й скупчувати свою енергію на вибрані предмети й символи предметів. Дух — це об’єктивізація, виявлення творчої динаміки й переступання межі психічної замкнености людини.

Шелерові належить признання за проведення основної різниці, що існує між поведінкою людини і тварини. Тварини поводяться — каже він — згідно із своїми тваринними спостереженнями, що у свою чергу впливають з обмежених інстинктивних потреб тварини. Інстинкт можна окреслити як неусвідомлену поведінку, що прямує до задоволення біологічних потреб організму. Поза потребами імпульсивних інстинктів тварина нічого більше не бачить у докільньому світі. У протилежність до тваринної обмежености людина має здатність сприймати увесь світ у повній його відкритості. Таким чином людина є мікросвітом, здатна віддзеркалювати в собі великий світ і переживати його красу і його потаємність. “Найкрасивіше й найглибинніше переживання, що його може людина

зазнати, це переживання чарівності, потаємності і містерії світу. Це становить основу релігії і всіх глибоких спрямувань у мистецтві й науці. Хто не здатний цього переживати, мені здається, є мертвим або щонайменше сліпим”, — каже Айнштайн. Тварина має певну свідомість, але вона не має самосвідомості і вона не “увласнює себе”, не є паном себе, не може сказати “ні!”, — завважує Ляйбніц.

Осередок дій, в якому дух проявляється в окресленій впорядкованості, називаємо “особою” в гострому контрасті до всіх функціональних вітальних центрів, що з погляду внутрішньої перспективи можемо назвати “психічними центрами”. Психічні центри — це незрізничковані поля сил, що містять у собі імпульсивну енергію нижчих шарів психічності.

Дух, перефразовуючи Канта, — це своєрідне внутрішнє пізнання цілеспрямованих психічних актів (трансцендентальність інтенціональних актів). Особовість — це насамперед духовна актуалізація саморозвитку, аксеологічна, тобто цінувально-пізнавальна категорія буття і його спрямування. Внутрішню світлоносність переживаємо феноменологічно (так, як це нам видається, як наше буття переживаємо) як центральність і цілеспрямованість нашого існування, як тенденцію вискочити поза себе. Ідеація або поставання ідей є актом духового напруження, піднесення й поширення свідомості. Коли нація знаходиться, як ми вже сказали, у межовій ситуації свого буття чи не буття, що напруження духових сил, жертвності й солідарності стає вимогою категоричної кінченості. Коли шляхетні ідеї переступають межі індивідуального надбання і стають власністю цілого народу, тоді вони трансперсоналізуються й трансуб’єктивізуються, тобто вони стають здобутком народу у формі тотожного почування й мислення (вища форма національної й політичної свідомості).

Людина є історичним буттям, історичною категорією дійності. Вона усвідомлює себе в історії, творить історію й шукає свого призначення в історії. Дух людини і її творіння не звужуються до матеріяльних надбань і стосунків, як це твердить марксистська філософія. Дух не є просто ідеологічною надбудовою над матеріяльними й продуктивними процесами й стосунками. Дух, на погляд Шелера, не має своєї власної енергії. Він постає в лябіринтах психіки завдяки придрушуванню імпуль-

сивних сил, сублімуючи й ушляхетнюючи їх та скеровуючи їхню енергію на вищий щабель культуротворчих здатностей. Марксистська “наука” про людину — це не наука, а політично-партійна догматика, націлена на створення одноманітної, безкорінної, безкультурної й обездуховленої людини. Людина — це продукт високорозвиненої й складної матерії. Оскільки матерія не переживає свободи волі, то людина не може бути вільною істотою. Павлівська фізіологічна психологія й експериментальна рефлексологія піднесена до висоти універсальної психології. Все, що не згідне з большевицькою психологією, засуджується як буржуазна наука, що націлена на утворення клясових зрізничкувань. Марксизм заперечує існування автономності духу. Широкоцитована формула “буття визначає свідомість” має завдання заступити поняття “дух”, що становить основну категорію християнської та ідеалістичної філософії. Тут поняття “свідомість”, в найширшому значенні цього слова, заступає поняття “дух”, буття якого марксизм не визнає. Психологія індивідуальності й персоналістична психологія за марксизмом не існує. Людина є частиною спільноти, і її свобода віддзеркалюється в категорії безклясового суспільства. Персоналістичне й християнське розуміння свободи зведене до клясового розуміння свободи. “Жити в суспільстві й бути вільним від суспільства неможливо”, — каже Ленін. Людина не є буттям, що своєю фізіономією подібна до образу Божого; вона є творінням або продуктом детермінованих суспільно-економічних сил і суспільних відносин. Таким чином людина є віддзеркаленням об’єктивних міжсуспільних відносин, вона є колективістичною істотою без почуття собівартості й суб’єктивності.

Постання духової й матеріальної культури здійснюється актами духу. Це внутрішня актуалізація моральної свободи, бо без моральної свободи немає творчості й немає збагачення культурологічної скарбниці, що складається з безчисленних променів різноманітності. На погляд В. Мороза, “Виникнення нового... можливе тільки як переступання через існуючу норму, як поява раніше не існуючого. Сама природа творчості ґрунтується на небувалому, на неповторності, а носієм останньої є індивід. Кожна індивідуальна свідомість охоплює одну грань всеохоплюючого, безмежного буття. Грань неповторну, яку може відбити тільки ця особистість і ніяка інша. Чим біль-

ше цих граней свідомостей, тим повнішу картину світу маємо. В цьому полягає цінність особовости; із зникненням кожної індивідуальної точки зору безповоротно втрачається одна з можливостей, а разом з тим в мільйонно-гранній мозаїці людського духу перестає сяяти одна грань”.

Шелер заступає погляд, що дух зазнає поразки з нижчими психодинамічними імпульсами. Усі вищі категорії буття й цінності слабші за психічні осередки нижчих шарів. Засновуючи цей погляд до соціального світу, він веде до діалектики, що існує в історії між “ідеальними й матеріальними” факторами як руйнівною силою всесвітньо історичного розвитку. Хоч Шелер не пояснив задовільно інтрапсихічних протиставностей, що існують між життям і духом, він водночас переконаний, що життя і дух не є антагоністично наставлені, а становлять радше взаємодоповнюючий принцип.

Питанням про духовість і психічність займався вже цитований Гартман. Він заступає погляд, що дух не маніфестує себе в постійно-часовій тяглоті, а виражає себе поштовхами, скоками, піднесенням і зниженням. В моментах більшого визову й напруження помітні піднесення духових актів і зосередження енергії на об’єкти й цілі, то знову відступ духової наснаги в періоді менших напружень і менших визовів. В останніх випадках психічні імпульси нижчої психічної підвалини (ендотимної) можуть опанувати шар персональної надбудови (вищої духової сфери).

За антропологічною психологією людина містить у собі, у своїй психічній структурі, центральне феноменальне ядро, що становить осередок духових актів. Психологи окреслюють його поняттям “зельбст”, “селф”, або по-українському, нам здається, можна назвати його “центросамістю”. В осередку центросамости переживаємо феноменальне “я”, що є координуючим принципом розвитку нашої особовости у всіх величинах і аспектах. Праоснова “я” — це наче світло, що випромінює сяйво променів, кожен з яких становить лінію комунікативности між явищем схоплювання і феноменальним “я”. Останнє містить у собі сітку відношень до всього світу. Тут знаходиться осередок переживань і пізнань самих себе, наше відношення до Бога, народу, родини, друзів, добра і зла та цілокупности світу. В нашому “я” переживаємо світи інших “я”, до яких зачисляємо всі ті відношення, що становлять зміст

наших психічних переживань. Сюди належить також “я” нашої релігійности, національности, культурности, партійности тощо.

Людина становить собою унікальну генетичну комбінацію, що унааявнюється в її психофізичній конституції. Гени є носієм спадковости й культуроздатности. Цим не хочемо твердити, що в генах знаходиться захована культура, але вони є, на погляд багатьох науковців, онтогенетичною базою (від протоплазми до особовости), на яку культура нащеплюється. З фізичним і психічним розвитком людини мати, батько, родина, школа, церква, земля і батьківщина предків засівають і вселяють в душу людини найосновніші вартості й принципи самопізнання й пізнання соціодовкільного світу. Мов брунькоцвіт дерева, засіяне зерно завітчує тайники психіки й моделює їх відповідно до внутрішніх законів психологічного розвитку захованих потенціальностей. Людина набуває пізнання своєї національности, релігійности й культуроморфічности. “Процес утворення цінностей нерозривно пов’язаний з суб’єктивним ставленням людини до дійсности; сукупність духових цінностей, утворених народом і людством у процесі історично-культурного становлення і розвитку народу, становить гносеологічний корінь пізнання нації”, — каже Є. Сверстюк. “Людина є категорія духовна, релігійна і національна. Суть цього визначення зводиться до твердження, що людину можна зрозуміти лише у відношенні до Бога і нації”, — продовжує мислитель.

Емпіричний і феноменологічний зміст нації міститься в тотальності соціальних почувань і їхніх глибинних змістах, а форма соціального почування своєї національности становить найвизначальнішу категорію приналежности людини. В антропологічній еволюції й диференціації народів постав соціологічний організм, що його називаємо нацією, а вона становить найвищу форму єднальної організації на сучасному етапі антропосоціальної еволюції. Дальший розвиток людства і міжсоціалізація людства, на наш погляд, проходить за принципом націоцентричної спіралі, бо поза почуттям національности в поцейбічному світі немає у психіці людини наднаціональних почувань, що могли б стати організуючим і цементуючим чинником утворення ширших і вищих соціологічних формацій. Розвиток і збагачення світової культури проходить за рахунок розвитку культурних надбань мовою національних культур.

“Національність — це найглибша, найзагальніша й натривкіша підстава людської соціяльності”, — каже Ю. Вассіян.

Теза Декарта: “Думаю, отже існую”, переживаю, оцінюю і пізнаю, стала відкриттям суб’єктивності людини і таким чином — початком глибшого пізнання людини. Антична грецька філософія не займалася питаннями внутрішнього пізнання людини. Її увага була зосереджена на дослідження постання світу, матерії і природи. Модерна філософія займається насамперед відкриттям людини, її внутрішньої суб’єктивності, і найбільші заслуги в цій царині належать ідеалістичній філософії Канта, Гегеля, Фіхте тощо. Філософія займається універсальними категоріями буття, цінностей і пізнань, психологія зосереджує свою увагу на вивчення найрізноманітніших аспектів і питань людини й можливості зміни її поведінки.

У Колумбійському університеті в Нью-Йорку професор Маріо Пей провадив курс, що включав 30 мов. У світі він нараховує 2,796 живих мов. Сам М. Пей знає близько сотні мов. Він твердить, що народи світу не приймають і не приймають за свою ні однієї з колоніальних мов, як от англійської, французької, російської, еспанської. Інтернаціоналізація однієї із колоніальних потуг — тільки призвели б кожна з тих мов до стандартизації і примітивізації та упадку. Такою інтернаціональною мовою не було б можливим створити великі твори літератури і думки.

Такий занепад і склероза охопила була Римську імперію через централізацію і нівеляцію культур і мов.

(За статтею «Одна мова проти 2,796 мов» Юр. Л., «Листи до Приятелів, книжка 1-2, 1965).

«Дивне явище поширилось тоді — людина стала однорідна і дурна. Людські голови залишались без ужитку. Єдиною державною мовою для всіх народів була так звана «вульгарна латинь». Це було спрощення і збіднення латинської мови. Вульгана примітивна мова. Пуста хлоп’яга мова, що не допускає ні тонкого леза розуму, ні мерехтіння лірики, сіра мова, що діє навромацки, бездушна, позбавлена світла. Слова нагадували старі монети, брудні й дешеві».

«Одність і різноманітність Європи» Ортега і Гассет

Огляди і погляди

Степан Зошук

ТИП ОБЛОМОВА СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Московський письменник XIX ст. Агапій Гончаров написав роман "Обломов" (1859), у якому вивів тип людини, яка й сьогодні не є рідкістю, а навпаки. А що цей тип був і в Україні серед дворянства доволі повсюдним явищем, маємо підстави твердити, що середовище добробуту, в якому такий тип знаходив догідні умовини розмножуватися, заважило у програній нашої визвольної боротьби у першій світовій війні. Середовище не сприяло вирощуванню духової еліти нації. Московський займанець подбав про відповідне політичне підсоння, яке було немов цвяхом до домовини Україні як політичному явищу. Нас мусить непокоїти розмножування цього типу у т. зв. вільному світі серед українців. Очевидно, мутатіс мутандіс — треба звернути особливу увагу на ті умовини, серед яких такий тип постає. Лікарською мовою це зветься нервова кволість з розпечення, яка є сьогодні масовим явищем і прибирає прерізнi вияви. Кількома словами окреслити цей тип можна так: це людина, яка всього вимагає від інших, а нічого від себе, людина, яка всіх і все обвинувачує, коли їй не повезе, але собі приписує всі заслуги, мовляв "а я казав", "а якби не я"! Це людина в'яла, отяжіла, до всього байдужа, крім своїх вигод і тілесних насолод. Це овоч добробуту сьогоднішнього суспільства споживачів, яке І. Франко он коли ще картав словами: "Ті слова про обіцяний край — це для духу їх казка. М'ясо стад їх і масло, і сир їм найвищя ласка!" У зв'язку з тим пригадаймо в одному з таборів опит молоді тому кілька років. На запит, що їм з таборових зайнят' найбільше подобається, аж 80% відповіло "їсти". Пригадаймо, що навіть у пресі підкреслюють дописувачі "смачний буфет пань". Отже зловіще підсоння обломовщини розгризає наше суспільство, а в тому й нашу молодь! Середовище вороже, несприятливе плеканню характерів.

Героєм твору є Ілля Обломов — одинак багача. Його розпещували на всі заставки, виконуючи й перевиконуючи всі його забаганки. Йому не дозволяли ні на яке зусилля, щось у стилі: “Івасю, не бігай, бо перетомишся”. “Васильку, не скачи, бо спітнієш, не ходи босяком, бо простудишся” і т. д. без кінця. Так відбираючи йому всяку нагоду до природного руху у просторі, думали обергти його немов перед якимось нещастям, поразкою тощо. Незаслужені нагороди сипались на нього з рога достатку. Так він виростав без належного руху в просторі, який був обведений, мов колочим дротом, усякими заборонами, упімненнями і нагородами за те, що не пішов бавитися з іншими дітьми, що не скакав, не бігав і т. д. Сьогодні роблять це ще докладніше й очевидно шкідливіше, садовлячи дитину перед зоровий передачник (телевізор), щоб мати спокій.

Так “виховано” у малого Іллі переконання, що кожний його порух був однозначний з проступком, з почуттям вини. Батьки та інші “виховники” не могли діяти інакше, бо ніхто їм на це не звернув уваги; зрештою, вони самі мали таке “виховання”: день, який починався майже перед полуднем, бо до полудня спали, а пізно лягали спати, сходяв їм на безконечних балачках, на їжі, питтю і взаємних гостинах. Безділля було змістом, хоч у розмовах чути було нарікання, що мають багато праці...

Ілля властиво нічого не мав робити, за винятком науки з книжок і мистецтва, бо все за нього виконували батьки або обслуга. Тому він не звик до обов’язковості, точності, докладності, він теж не відчував ніякої вдячності, бо вважав, що все йому належить. Самолюбство таким робом виросло до небувалих розмірів, а йому товаришило зухвальство, лукавство і манія безпомилковості. І зависть витріщала очі, ненависть до тих, що були іншими; почуття вини родило нахил до брехні, а це все було підсичуване пихатою “безпомилковістю”. Так ріс Ілля без власного “я”, без ширшого світогляду за той світ змислів, без видайности в праці, без надії якоїсь зміни своєї долі. Завжди вибирав шлях найменшого зусилля, дурничкою ішов крізь життя, а з цього приводу він не пізнав своїх сил і здібностей, за винятком у мистецтві, вимагаючи завжди допомоги. Він визнавав лише один шлях: уживати життя, насолоджуватися ним. Широке поле збирання досвіду і переживань залишилися пустою. Його обрії були обмежені всякими

“табу”, а взаємини його з іншими людьми були дуже обмежені лише до тих, які служили йому до чогось чи чимось були корисні.

Його постава настроєна на самооборону (брехнею, заперечуванням інших тощо). З усіх вимог життя, до яких не був привчений чи при звичаєний, він виховзувався і скривався у своє вузькостежкове життя або у хворобу. Він хотів бути іншим, щоб його подивляли, вихваляли, але без труду, до якого не привик і не мав охоти. Губився і самозадовольнявся у безкорисних самообстежуваннях. Він побудував своє життя, ідучи за прикладом і “школою” батьків, на незвичайних вигодах, але водночас сподівався від нього незвичайних успіхів, які не приходили, як у інших. Це розбуджувало зависть, ненависть і спихання вини на інших, навіть на батьків і обставини. При тому він був без сумніву здібний і міг би мати великі успіхи, якби...

Цьому типові протиставить Гончаров іншого: Андрія, ровесника Іллі, сина вчителя. Андрій мав усю свободу зустрічати життя таким, яким воно було; Андрій міг без обмежень бавитись із дітворою села, зазнавати пригод і невдач. Коли повертався ввечері додому, не раз без чобіток, бо їх десь загубив, з подертою одежею і з розбитим носом, то батько вдоволено казав до його матері: “Це буде колись неабиякий козак!” Хлопець ходив з батьком до селян, щоб перевіряти їх працю; ніхто його не гальмував у його живучості; і в тому було його багатство досвіду, маючи водночас доволі вигод для розвитку своєї творчої уяви. Всюди він шукав нагоди бути корисним, чогось навчитись, щоб заспокоїти своє прагнення знання, чину, руху і краси. Він потяг у чужину, щоб придбати більше того знання, а повернувшись дозрілою людиною, привикши до труду і невигод, він забирався до найтрудніших завдань, уповаючи лишень на свої сили. При невдачах не винив нікого, лишень себе. Завжди ввічливий, послужливий, відважний і мудрий, умів перемагати, але й спокійно приймати поразки, признаватися до помилки. Умів вислухати гірку правду, брехні не знав ні зависти, ні ненависти. Він був самоздійснювачем у повному розумінні цього слова й уособлював повне здоров'я.

Андрій, повернувшись, застав Ілля в жалюгідному стані, у вповні розвиненій “хворобі” обломовщини, на такому рівні, що її неможливо вже вилікувати. Ілля навіть не зумів здецидуватися одружитися з дівчиною, яку полюбив; вона відходить,

а він бере собі за дружину принагідну жінку, яка знайшла в тому свою мету життя, щоб йому догоджати. Всі його вкінці залишили.

“Модерна” недуга Обломова, очевидно, куди багатша від’ємними прикметами: ми її бачимо в тих молодечих волоцюгах, розхтрістаних, з нахилами до злочинів. Не маючи ні вродженої інтелігенції, ні знання, вони стають жертвою всяких примітивних ідейок у виді соціалізмів, комунізмів, марксизмів, неомарксизмів, супермарксизмів, мегамарксизмів тощо, а також і демократизмів, вільнодумства чи пак “бездумства”! На шляху до повно розвиненого “модерного” Обломова цілий ряд посередніх типів щодо ступеня і якості обломовщини.

Цей тип характеризує повна безідейність. Ними володіють лише змисли, отже погоня за заспокоєнням тих змислів, головно змислу смаку і статевого гону, який на кілька років прийшов у них до голосу завчасно, оволодівши цілою особою, що дало Фройдові притоку створити теорію, мовляв, стать, статевий гін є празбудником всіх інших виявів людини. Отже висновок опертий на проявах, а не на причині. А причина приходу до голосу статевого гону в дуже ранніх роках, коли то мозок не цілком розвинений, лежить у іншій площині, а саме у наслідках сьгоднішнього харчування з наголосом на харчі тваринного походження, даючи першість тим харчам, а до того в кількостях, які десятикратно перевищують дійсне запотребування, не числячися з тим, що ніяка істота не всілі такі великі кількості стравити, не кажучи вже про присвоєння. Вони повні сечової кислоти, сүтніх амінових кислот, обі у завеликих кількостях, повні молочних речовин, які постають при жаренні, варенні і печенні. Всі три і варська сіль у великих кількостях на спілку із статевими гормонами, які годівельники худоби, свиней, птиці і риби добавляють до тих харчів, спричинюють оте жахливе спустошення — розладдя у розвитку молодой істоти, і то почавши вже від запліднення. Явище обломовщини не є лише наслідком збочення виховання, але й наскрізь протиприродних біологічних умовин вирощування людського ества, сьгоднішніх харчів, напиктів, уживанок і способів життя (лежачо-сидячого). Такі умовини наскрізь ворожі плеканню характерів, отже еліти нації. Їм треба виповісти війну! У родинах і в таборах молоді.

Володимир Соханівський

ВОЛЯ — ЦЕНТР ЛЮДСЬКОЇ ОСОБОВОСТІ

*«Бо де нема святої волі,
не буде там добра ніколи».*

Т. Шевченко

У цій статті не буде мови про “політичну” волю чи філософське поняття волюнтаризму. Це радше думки про волю як про один із важливих складників людської особовості. Ленін, Сталін, Гітлер та інші знівечили ті традиційні й морально-етичні, людські поняття волі, волюнтаризму обмеженістю, а то й тваринністю своїх особовостей. Тому навіть дискусії на тему волі були обмежені в останніх десятиліттях до вузьких кіл дослідників цієї ділянки.

У минулому темою волі займалися філософи, богослови, виховники, психологи та інші. Волею займалися мислителі Сходу і Заходу, напр.: “Будда зробив найнапруженішу спробу розв’язати проблему неуттва, і його найбільша сила волі породила успішний результат у його змагу... Просвіщення тому мусить містити в собі волю й інтелект. Воля — це сама людина. Зен Будда апелює до неї”.

В Європі існували волюнтаристичні школи довгі століття, почавши від богословів св. Томи з Аквіну, Д. Скотуса ще в 13-ому столітті; відтак філософи Ляйбніц, Фіхте, Шеллінг, фон Гартман, Ніцше та інші. Вони, однак, надавали “волі” різних понять і значень “несвідомої волі”, не знаючи специфічних властивостей людської волі, себто свідомого вибору. Навіть польський філософ Цешковський опрокидував твердження Декарта “я думаю, тому я є” своїм “я волюю, тому я є”. Волюнтаристами були поляк В. Лютаковський, росіянин Успенський, данець Сорен Кіркегаард, німець Гайдеггер та інші. У книзі, якою я покористувався, наших авторів взагалі не згадується. На цю тему писав Д. Донцов, а аналізу і критику його писань взагалі, а проблеми волі і волюнтаризму зокрема дав М. Сосновський у своїй книзі п. з. “Дмитро Донцов — політичний портрет”.

Модерні психологи цю тему ігнорують, якби її взагалі не було. Цією темою займався Юнг. Він писав: “Я вважаю волю сумою психічної енергії, яка є для розпорядження і сві-

домости. За цією концепцією процес волі був би енергетичним процесом, який дає свідомі мотивація. Тому психічний процес, який є зумовлений несвідомістю, я б не включав у концепт волі”.

Для Адлера воля означала несвідомий змаг поборювати фізичні і психічні інферіорності (нищості) як компенсаційну функцію. Фройд і ортоксальні психоаналітики не тільки ігнорували волю як важливий і центральний складник людської психіки. Вони її заперечували на основі своєї детерміністичної філософії. Та всупереч тому воля, як важливий складник людської психіки, знова помалу виникає у важливих студіях компетентних і передових дослідників людської психіки взагалі, а проблеми особовости зокрема. Таким великим пропагатором і дослідником людської волі є італійський дослідник, психолог і творець т. зв. психосинтези, д-р Роберто Ассаджіолі. Він знов кладе її у центр психології, виховання та щоденного життя. У своїх працях він досить виразно відрізняє “силу” волі тоталітаризму і автократизму від т. зв. вишколеної чи кваліфікованої волі. Він вважає волю центром людського існування. Він каже, що волю можна розбудити, розвинути, виплекати, унапрямити, надаючи їй етично-моральних прикмет. Автор твердить, що **синтеза любови і волі є найвищим досягненням людини і цим власне наближує людину до Бога**, робить життя приємнішим для людини-одиноці та спільноти і включає людину у процес еволюції її самої, як і всесвіту. Ассаджіолі, який до 1910 р. був послідовником, співучасником і пропагатором фройдівської психоаналізи, остаточно став її критиком, обосновуючи це фактом, що психоаналізі Фройда бракує вищих людських підйомів чи вартостей.

У сьогоднішніх часах є подивугідним, що людина зуміла виявити такий великий хист і силу володіти зовнішнім світом, стати ногою на Місяць, поринати у безмежну глибіню океанів, летіти з неуявною колісь швидкістю, фотографувати і досліджувати горизонти планет тощо, а зате занедбує розуміння своїх власних духових сил. Тому є спроби спрощувати людське внутрішнє життя та жити звичайним, простим життям, близьким до природи, і втечею від модерного і скомплікованого життя технології. Але навіть і для цього потрібна детермінація, стійкість, послідовність і мудрість. Таких властивостей бракує сьогоднішній людині, і тому треба розвивати людські внутрішні сили, щоб не втратити контролю над модерним до-

сягненням сьогоднішньої людини. Одна з основних внутрішніх сил людини — це якраз її воля, яка, на думку Ассаджіолі, є центральною людської особовості чи людського “я” та взагалі буття. Тому автор радить поперше пізнати й усвідомити собі, що воля існує, подруге — мати її і потрете — “бути нею”.

Відкриття волі

Пізнання і відкриття в собі волі тяжко описати, як і тяжко інколи описати інше людське пережиття. Зате шлях чи методи до відкриття та умовини, які цьому сприяють — можна. Напр., відкриття краси, її оцінка та пережиття приходять інколи тоді, коли людина дивиться і обсервує барву, колір, червоність неба при заході сонця. Коли оцінює і переживає якийсь мистецький твір, слухає музику тощо. Інколи в якомусь критичному моменті життя, у якійсь небезпеці, яка майже паралізує людину, — з містерійних глибин нашого ества приходить непомітно певна сила, яка допомагає людині глянути холоднокровно в очі тієї небезпеки чи агресора та відповідно чи гідно повестися або бути навіть здібним у роз'юшеній юрбі чи в персональній ситуації сказати твердо і непохитно: ні! Інколи під час наших тихих медитацій про мотивацію якогось вчинку чи коли стараємось побороти якусь спокусу, — ми чуємо певний містерійний “голос”-пораду відповідно діяти. Найчастіше і найпростіше віднаходимо волю через вирішену і точно означену дію, акцію, боротьбу. Якраз тоді ми відчуваємо ту внутрішню силу і енергію пережиття волі чи воління.

Людське “я” і воля споріднені й можуть радикально змінити самосвідомість (оцінку себе як людини, інших людей і світу). Волею можна взагалі змінити людську особовість, потенціал людської експансії через довір'я до себе, почуття безпеки, радощів тощо. Почуття волі може інколи бути зменшене, ослаблене чи заховане людськими гонами, забаганками, емоціями чи ідеями зовнішнього світу. Тому, власне, це почуття волі треба охороняти, культивувати, розвивати і підсилювати. При цьому треба також розуміти функції волі чи її мету. Метою волі не є вікторіанське насилля над певними гонами особовості досягнути щось. Функцією волі є керувати, регулювати і збалансовувати енергію всіх активностей людського ества, а не їх репресувати. Так, як водій корабля керує ним до мети без уваги на бурі, морські хвилі чи течії. Другою перешкодою про-

цесам волі є загальна людська тенденція до інертності. Коли ми переконаємося, що воля справді існує, тоді приходить освідомлення про близькість і зв'язок між волею і “я” (селф). Кульмінаційним пунктом цього є екзистенціальне пережиття чистої самосвідомості та відчуття свого “я”. А це також відрізняє людину від тварини, бо тварина має також свідомість, але не має самосвідомості. Людина знає, що вона знає, і є того свідомою. Цю свідомість свого “я” можна розвинути спеціальними вправами волі. Через волю “я” впливає на інші психічні функції, регулює їх та унапрямує.

Щоб краще зрозуміти поняття волі, варто згадати про певні її аспекти, як ось “сильна воля”. Коли ми пізнаємо, що воля існує і що ми її маємо та що ми “є волею” чи принаймні “волюючим я”, — тоді ми зможемо її розвивати сильною, щоб вона мала вплив у нашому житті. “Сила” є тільки одним з її аспектів, бо інколи сама “сила” волі може бути шкідливою, неефективною для себе і спільноти та остаточно “завести під дурного хату”.

Другим аспектом волі є її вишколеність, кваліфікованість. До цього потрібне розуміння внутрішньої структури людини, її функцій, нахилів, звичок, забаганок, бажань та їхніх співвідношень, щоб їх усіх використати та успішно досягти мети.

Третім аспектом є “добра воля”, бо сама “сила”, хист, вишколеність, кваліфікованість не вистачають, а то й можуть бути шкідливі, коли воля унапрямує до злого. Інколи людина сильної і спритної волі може знівечити чи змінити волю інших. Той, хто на все здібний, нічого не боїться і його діла не пригатовані етично-моральними вартостями, любов'ю, виробленим розумінням, співчуттям — може спричинити катастрофальні наслідки для себе і спільноти. В історії таких прикладів багато: Ленін, Распутін, Сталін, Гітлер та інші. У нас колись говорили: дурному море по коліна. Воно має глибокий сенс. Тому, щоб воля була задовільною, вона мусить бути доброю, бо існує психічний і фізичний закон акції і реакції; на зло реагується злом, тому власне воля мусить бути доброю, сильною і розумною.

Існує ще один тип волі, т. зв. трансцендентальної, але про це згадаємо пізніше. Повищі описи волі творять тоталь-

ність характеристики волі нормальної людини. Вони потрібні і вистачальні для самовияву та нормального і повного життя. Однак є ще один вимір або дименсія людини, про яку небагато людей ще досі знає, а деякі її заперечують. Цей вимір деколи називають “вертикальним” — спрямованим до висот і його приписують сфері релігійних, душевних чи спіритуальних переживань і почувань. Цю ділянку помалу й наука починає досліджувати. Згадати можна б хоч А. Маслоу, який досліджував трансперсональну ділянку психології. Він, між іншим, указував на “вищі потреби” людини, т. зв. метапотреби, ультимативні вартості, з’єдинену свідомість, вершок переживань, екстазу, містичне пережиття вартостей, “Буття”, есенцію, трансцендентальність “я”, освячення щоденного життя, космічну свідомість тощо. І це власне є доменами чи вимірами Трансцендентальної Волі, яка є і волею “Трансцендентального Я”. Це також поле співвідношень всередині кожного індивіда між волею персонального “я” і волею Трансцендентального Я. Це, як виглядає, мова про Бога. Автор каже, що це співвідношення — це співгра, що росте і розвивається, і вкінці функція персонального і трансцендентального “я” згодом має відношення до Ультимативної Дійсності, Універсального Я, яке втілює і демонструє Універсальну Трансцендентальну Волю.

Якості волі

Автор кладе силу, енергію та інтенсивність волі на перше місце якостей волі, але її (силу) треба пізнати, оцінити, підсилити, коли треба, та мудро вживати. Після цього йде майстерність, вишколеність, кваліфікованість і дисципліна енергії волі, як також контролювання інших психологічних функцій. Контроль не означає репресії чи супресії у підсвідомості. Він означає тільки керування її вияву, вислову та унапрявлення у творче, конструктивне використання біологічної і психологічної енергії. Контроль і дисципліна в сьогоднішній модерній психології трохи злегковажені. Люди забувають, що навіть людський мозок фізіологічно має засоби контролювання певних людських рефлексів. Славний скрипаль Кубелік казав: “Якщо я не практикую один день, я свідомий різниці. Якщо я не практикуватиму два дні, мої приятелі це завважують. Якщо я не практикуватиму три дні, то публіка про це заговорить”. Отже вживання контролю і дисципліни є основним у розви-

ванні і плеканні людської волі. Висновком цього буде досягнення майстерності, ефективності, відчуття задоволення і радості.

Черговою якістю волі є концентрація, однонапрямність, увага, фокус, бо навіть сильна воля без концентрації є неефективною. Ми знаємо, що навіть проміння сонця, зібрані спеціальним склом в одне місце, спільно дають вогонь. Концентрація звичайно вимагає уваги, змагу. Ще іншою якістю волі повинна бути детермінація, децизивність, рішучість, вчасність, точність. Децизивність і рішучість — це речі, яких інколи бракує демократичним системам, де непродумані і неречеві дискусії інколи продовжуються у безконечність. Про це є відома історична згадка про римський сенат: Дум РOME консілібур, Сегунтум експунатур — коли римські сенатори насолоджувалися нарадами, ворог здобув місто Сегунтум. Другий приклад — це вибір папи у Вітербо. Кардинали дискутували і сварилися місяцями і не могли рішитися на вибір папи, аж доки це не розсердило вірних, які вкінці проломили дах у залі нарад. Після цього влому вибору папи dokonано швидко. Вчасність не означає імпульсивності. Інколи децизія не робити децизії є також дицезією, яка може мати поганий наслідок

Черговою якістю волі є послідовність, наполегливість, стійкість і терпеливість. Ці речі інколи важливіші від сили і енергії. Тут вислів “потроху, але часто” має свій сенс та дає можливість навіть слабшому dokonати великих діл чи тому, хто зазнав багато невдач. Німці казали: лянгзам, абер зіхер (поволі, але певно). Кажуть, що Едісон випробував дві тисячі різних матеріалів, аж доки не знайшов відповідного для змайстрування електричної жарівки. Таку поведінку можна навіть назвати певного роду впертістю. Жюль Верн просив чотирнадцять друкарських компаній опублікувати його першу повість. Вони всі сміялися йому в лице та відкидали його пропозицію. Вкінці знайшовся п'ятнадцятий на прізвище Гецель, який узяв його манускрипт до читання. Після кількох днів він вирішив не тільки її опублікувати, але й запропонував письменникові контракт на двадцять років на публікацію однієї книжки річно. З цього вони обидва добре скористали. Краплина води довбає дірку в камені не силою, але сталим і повторним паданням. Подібно корисним є стійкість і терпеливість.

Черговими якостями є ініціативність, відвага, сміливість і дерзання. Згадані якості мають два корені. Перший — це

змаг до безпеки, якої в дійсності в житті немає і досягнути її практично нема змоги. Тому змаг за безпеку: фізичну, фінансову чи ще яку іншу молоде покоління відкидає. Другий — це спонукливість, стимул до відваги та любов до небезпек і ризиків. Відважні і ризиковні акти й дії оправдані тоді, коли вони продумані, доцільні й вартісні, але не самоцільні. Це не “лицарі абсурду”.

Останньою важливою якістю є організованість, інтеграція і синтеза. Вже навіть сама структура людського тіла є прекрасним прикладом майстерної і інтелігентної співпраці та координації незліченних мільйонів клітин людського тіла, функцією яких є втримувати тіло живим і активним.. Це живий приклад єдності у різноманітності. Автор не каже, хто чи що цим керує. Він називає це “життям”. Це остаточно є специфічною властивістю волі, як вираз синтезуючого “я”. Ця властивість волі діє, координує, поєднує різні психічні функції та допомагає досягнути персональну психосинтезу. Вона діє також на трансперсональній площині та поєднує персональний центр свідомости, тобто свого “єго” чи “я” з Трансперсональним Я, яке веде до гармонійної співпраці з Трансперсональною Волею у духовому значенні. Дія законів співпраці і організації та синтези очевидна внутрі особовости, між спільнотами, людством, всесвітом. Висловом цього є емпатія, ідентифікація, любов, суспільна чи загальногромадська воля.

Вишколеність і кваліфікованість волі

Автор кладе волю в центр особовости тому, що вона здатна регулювати і керувати іншими людськими психічними функціями, але ця сила керування і регулювання підлягає психологічним законам, як напр.: уява і душевні зображення та ідеї мають нахил створювати фізичні умовини і зовнішні дії, що їм відповідають: напр. відповідні образи, зображення та ідеї про відвагу і мету до чогось, які представить уміло добрий промовець чи провідник, викличуть почуття відваги та спонукують до відповідних діл. У дальшому певна настанова, відповідні рухи і чин мають нахил викликувати відповідні образи, уяву, діла, напр. розуміння змісту танку. Ідеї та уява мають нахил пробуджувати охоту до чину, напр. вплив книг чи літератури на людину. Емоції і враження пробуджують і підсилюють ідею, уяву. Відчуття потреб, гону, бажань викликають

відповідні образи, уяву, ідеї, емоції, які з черги викликають відповідну дію. Увага, зацікавлення і їхнє повторювання підсилюють ідеї, образи, на які її (увагу) концентрується. Повторювання певних чинів підсилює гін до досягнення певної означеної мети, аж доки її не досягаємо підсвідомо.

Себто: воля та інтелект можуть створювати навик до думки і чину. Всі ці різні функції і різnorodні комбінації комплексів і частин особовости засвоюють засоби досягнути їхню мету підсвідомо і незалежно, а інколи навіть проти свідомої волі. Напр. мистецька творчість, наукова чи якась технічна творчість, ця певного роду спонтанність, гін до чогось, почуття наполегливості, бажання й емоції мають нахил до вияву, вислову, конкретної творчости. Психічна енергія може бути виявлена безпосередньо, посередньо або через перетворення, переміну. Напр. злість веде до бійки, сексуальна чи фізична любов може перетворитися в душевну любов, емоційну, сердечну, сенсуальні приємності в етичні чи інтелектуальні або в душевну радість і задоволення.

Література:

The Act of Will by Roberto Assagioli, Viking Press, 1971.

Від Редакції: Цю статтю треба вважати спробою поінформувати читачів про цю цікаву книжку не дуже знаного ще на цьому континенті італійського психолого-дослідника Роберта Ассаджіолі, який помер 23 серпня 1974 р. в Італії. Було б корисним, щоб хтось із професійних психологів, психіатрів чи навіть зацікавлених священиків поцікавився глишбе працями згаданого автора. Його праці починають перекладати на різні мови світу.

Продовження і закінчення в черговому числі

Багатство індивідуальности — інтелектуальне, ідейне, моральне, естетичне, творче, емоційне, громадське — визнагається багатством її стосунків і зв'язків з навколишнім світом, а навколишній світ — це насамперед люди, їх відносини і зв'язки. Гармонія щасливої праці, повноцінного духового життя людей, які об'єднуються у найрізноманітніші спілки — від сім'ї до всього нашого суспільства, залежить від гармонії індивідуальности й колективу.

Василь Сухомлинський

Питання пластової ідеології

ЗБЕРІГАЙМО ОСНОВИ СКАВТІНГУ

Велика популярність і поширення ідеї скавтіngu може мати фатальні наслідки, якщо не будемо достатньо обережні. Може статися, що кожний у світі стане своєрідним скавтом, але не буде скавтів справжніх. Ми справді мусимо пильно й суворо зберігати справжні основи нашого скавтіngu. Ні за яких умов і обставин нам не вільно потрапити в полон ідеї примусового рекрутування в ряди скавтіngu. Гарно мати яких сімдесят хлопців на параді інавгураційної церемонії — чи ж не так? Але ми знаємо, що відділ, який починається з примусу, довго тривати не буде, або як і буде, то не дасть хлопцям справжнього скавтіngu.

Ні, скавтінг мусить бути на засадах добровільної приналежності. Яке добре враження було на параді з нагоди дня св. Юрія, коли маршував відділ мілітарним шиком. Але мене стурбувало те, що я спостеріг, коли мова про відділ. Звичайно, мені подобаються скавти, які гарно одягнені і які добре маршують. Але часто я хотів би знати, скільки часу зужито на муштру цього надто шиковного відділу. Часто думав — скільки часу хлопці працюють по гуртках і чи мають справжні скавтські зайняття, чи роблять те, що пропонував Бі-Пі. Скавт мусить бути меткий, але ми не є військовим рухом! Мусимо добре вважати на це, бути певними, що ми передаємо далі з покоління в покоління основні вартості скавтіngu, збережені в законі й обіті.

Інша справа, яка мене часом журить (сподіваюся, що це не звучить, як список журб!), це вислів, що його чуємо часто: **“раз скавт — завжди скавт”**. Я не сумніваюся, що люди, які це кажуть, правдомовні, щирі, переконані в тому, що говорять. Вони можуть бути такими або й не бути. Я не можу знати. Але я знаю, що вони повністю помиляються, коли думають, що якоюсь магічною силою щось сталося, коли вони стали скавтами, що тим вони зробили вклад і заручили,

що те, що вони вже зробили чи робитимуть у майбутньому, завжди буде вияв скавтування, що нічого не сталося з вкладом, нічого поза волею і постановою скавта. Хлопець чи чоловічина давно перестав носити однострій, але коли він пам'ятає про закон і обіт, дотримується їх і керується ними в житті, він має право сказати, що він "завжди скавт". Хлопець чи чоловічина може продовжувати носити однострій, він може бути активним у скавтіngu, може бути умільцем таборування, але коли він не керується в житті скавтським обітом, що його склав, і не бере закону за правило свого життя, він не вартий того, щоб називати себе скавтом.

Ми мусимо зробити все, що можемо, щоб зберегти цей сутній, виїнятковий дух скавтіngu. Є різного роду речі, що подібні до скавтіngu; ідеї скавтіngu позичали й ними користуються багато інших рухів, і ми горді з цього, але ми мусимо пам'ятати, що є тільки один скавтський рух. Ми горді на скавтінг і на те, що він досі зробив, але не будьмо гордими невинуватими. Ми не хочемо стати докучливими нудярами, намагаючись кожному перепхати скавтінг через його горло при кожній можливій нагоді. Скавтінг не мусить подобатися кожному хлопцеві. Є й інші організації, які роблять добру роботу серед молоді. Я дуже хотів би, щоб ми мали більше організаторів, зацікавлених і активних у скавтіngu; я роблю все, що можу, у головному проводі в цьому напрямі, я надіюся, що всі будете робити те саме у ваших округах і ваших частинах. Найнебезпечніший шлях, щоб знеохотити до праці й допомоги нам наших прихильників — це показувати самих себе як експертів у скавтуванні; також інших недоцільно навчати, їм ніяк не слід допомагати в тому, що ми робимо з хлопцями. Ми мусимо хотіти і намагатися кооперувати з іншими, повинні бути дуже щасливими, коли можемо користати й оцінювати якунебудь допомогу, заохочувати до неї тих, що її нам офірують. І якщо прийде момент, коли нам треба буде постояти за скавтські принципи, що їх, можливо, лляк зігнорує, робімо це гідним, спокійним способом, тактовно і без хворобливих почувань. Якщо ми не досить обережні, ми можемо бути вузькодумаючими про силу і впевненість скавтських вірувань, обмеженими у наших поглядах.

Будьмо ж при всій нашій скромності гордими на спадщину скавтіngu, що її маємо від нашого Основника, гордими не

за нашу власну ефективність, але радше за те, що зробили ми всі спільно.

Маємо обов'язок передати хлопцям наступного покоління віру в справу, які знаємо як добрі й правдиві, бо тільки цим шляхом вони можуть надіятися оминути зло цього світу. Це не легке завдання, і я молюся, щоб ніхто з нас не відрікався нашого важливого обов'язку.

Серед архівних матеріалів св. п. пл. сен. Юрія Пясецького знайшли ми переклад частини промови Вільфреда Кокберна на конференції скавтських провідників у Гонг-Конгу (дивись Світовий Скавтинг, том 4, з. 9). Переклав Покійний цю статтю під час недуги, — це остання його праця, остання спроможність служби спільності.

ПРОВІД ПЛАСТОВОГО ТАБОРУ

З досвіду комендантки

(Докінчення)

Писар. Особа, що не тільки вміє гарно, виразно, грамотно прочитати наказ, що має гарне письмо (не зашкодить і педантичність у збиранні матеріалів до таборової хроніки, у веденні цієї хроніки, у втриманні порядку в таборовій канцелярії, у бібліотеці, у полагоджуванні листування тощо), але така особа, що має літературний хист, що найкраще знає мову, вміє написати самостійно наказ, орієнтуватися у дитячій літературі та в бібліотечних справах, вміє полагодити листа. Писар співпрацює з таборовинами у анції пленання інтересу до книжки, до здобування вмілостей, у вимогах яких є читання книжок і пленання мови взагалі. Він допомагає підшукати найвідповіднішу назву табору, відзнани, заохочує збирати пам'ятки з таборового життя до курінної чи станичної хроніки, до домівки, дбає, щоб про табір написати допис до "Готуйсь" і "Юнана" та іншої преси. Спільно з комендантом виготовляє звіт з табору.

До обов'язків писаря належить також і те, щоб вислати привіти з табору, подяки за надіслані привіти іншим таборам, людям, організаціям.

Писар дбає про естетичний вигляд табору, його обов'язком припилювати декорацій при щоглі, про написи на таборових спорудах, словом він є той, хто в найбільшій мірі дбає про репрезентацію табору писаним словом.

Інтендант. Це добрий господар, організатор, хоч одночасно і виховник. Бо коли він виховник — зуміє заохотити всіх учасників сумлінно працювати в ролі кухонних, чергових, і взагалі вмітиме виховувати повагу до господарських зайнять у таборовиків. Інтендант своєю вмілістю куховарити, погідним і приятним ставленням до таборовиків дає їм нагоду пізнати важливість гос-

подарки в таборах. З нею в'яжуться раціональне харчування, добре господарення грошима і продуктами. Ця ділянка праці інтенданта дуже важлива і відповідальна, але малопомітна, кажуть "невдячна", але вона дуже важить на успішному проведенню табору. Добрі прикмети інтенданта: зрівноважений, веселий, вдоволений своїм діловодством, дарма, що воно мало почесне. Функція інтенданта часто получена з веденням каси. Але, коли є змога мати окремого касіра, тоді це краще для табору.

Начальник кухні. У великих таборах (зокрема у новацьких) є потреба начальника кухні, який відповідає за харчування. Він складає меню, дбає про своєчасні замовлення потрібних харчів, він бере участь у господарській частині вишколу таборовиків, тобто вчить їх складати раціональні стравописи на кожний день, замовляти харчі, їх зберігати, варити відповідну кількість харчів на дану кількість осіб.

Інструктори. Для проведення окремих ділянок пластування в таборі доцільно мати інструкторів: українознавства, співу, прантичного пластування, картографії, сигналізації, майстернування, мандрівництва, природознавства, водного пластування й всіх інших ділянок, яким зацікавлені таборовики. Інструктори мають бути знавцями своїх ділянок, але одночасно також добрими виховниками. Зрештою, всі особи на таборі, як і кожне зайняття, мають виконувати основну функцію — пособляти виховному процесові, тобто будувати характер таборовиків.

**
*

Від проводу табору залежить те — як і що таборовики будуть згадувати з таборового життя. Знаю, що багато батьків віддають своїх дітей у табори для відпочинку. Чого ж треба дітям для нього? Чи тільки здорового сну, достатнього харчу й опіки? Сон і харч конечні, але й не єдині потреби життя. Сьогодні важливою проблемою стало не тільки раціональне харчування, а ще більше психічне здоров'я дітей і молоді. У дітей дуже розвинене лікарство, а у зв'язку з невідповідним харчуванням комплікується виховання. Дитячі листи з таборів вивчені описами не того, що діти робили, але що вони їли. На 23 учнів шостої класи тільки один міг написати про свої позитивні враження з перебування у таборі. Решта учнів писали про пісні "манкі бойс", про модні одяги чи інші подібні екстравагантії.

Чи винні в цьому діти? Приходиться догадуватись, що їх перебування на оселях було таке сіре, без вражень, без захоплюючих подій, без інших учинків, які б їм заімпонували, що й не диво, чому з такого життя нічого не залишається в пам'яті. Тому плянуючи табори, звертаймо найбільше уваги на

підготову програми. Брак програми і доброго проводу робить життя в таборі нудним, а навіть шкідливим, великі ж зусилля таборових господарників стають даремними.

Програма повинна мати на увазі основні **виховні моменти**:

- Допомогати дітям позбуватись їх природного егоїзму — бути паразитами не тільки батьків, але й кожного середовища, в якому вони перебувають. У таборовому житті є дуже багато нагод для боротьби з таким наставленням до життя. Самообслуговування, поборювання трудів за перебування у природі, співжиття в гурті, змагання за ініціативність, за добровільність повнити службу загалові, за успішність у спорті, за перетворення імпульсів агресивності у сублімовані бажання чесної гри, в якій правила і добро групи є на першому місці, — все це виховує самостійність, допомагає молоді визбуватись егоїзму і паразитизму.

- Другий важливий момент — це змога психічного дозрівання у таборі. Перебуваючи у великому гурті, таборовики мають змогу сублімувати свій вроджений гін до популярності. Тут стають вони популярними не тому, що їх батьки багаті, що вони живуть у розкішних домах, навіть не тому, що здобувають високі оцінки в школах, але в першу чергу через те, що вміють згідливо співжити, проводити, ініціювати добрі акції, що охочі до зайнять, до зусиль, до праці, що життєрадісні, охайні, повні захвату для добра, краси, правди. Багато серед нас тепер таких дітей, що спізнені у психічному розвитку, які через надмірне адорування і догоджування виростають життєвими невдахами, які й у дорослому житті не дозрівають часто до того, щоб іти на компроміси чи особисті жертви в ім'я загального добра.

- Гуртове життя і особистий приклад виховників та зокрема приклади ровесників, щоденне унапрямування бажань дітей програмними заняттями, система добрих вчинків, розповіді, вогники з "романтичними" переживаннями у зв'язку з природою, легендами, з минулим України, з історією життя виняткових людей, зокрема дітей і молоді, хроніки, накази, змагання, спільні молитви, Богослуження в природі, збірки, накази, спорт і передусім порядок і дисципліна в житті — все це треба в таборах спрямовувати на розбудження духових потреб у молоді.

● Співжиття у гурті, де є вітальними і дбайливо плеканними ідеали любови Бога і Батьківщини, де вартостям духовим присвячується більшість уваги проводу — це справжнє виховання.

● Відвага, що її треба плекати серед молоді, це сміливість, яка випливає з сили духа, з бажання брати на себе обов'язки, мати власну думку, охоту змагатися. Так, як забаргато тягарів для дитини можуть її заломити, так і усунування всяких трудів і перешкод позбавляє дітей і молодь змоги використати вроджену потребу дії, агресії для перетворення їх в конструктивну силу.

● Врешті остання і домінуюча мета виховання — це плекання любови, того всеохоплюючого і необхідного для морального здоров'я почуття, що дає щастя і здоров'я людині. Успіх і добре самопочування в житті пливе з уміння поставити себе на службу Богові, батьківщині, ближньому.

У таборах провід дбає про створення атмосфери праці, радісного змагання, гармонійного співжиття і культурних розваг, щоб не було у них порожнечі, безділля, нудьгування і витівок, самих тільки вичікувань на їжу від сніданку до вечері. Уся увага виховників у таборах повинна бути зосереджена тільки на виховання. Можливості виховного впливу у таборі за такого стану стають навіть більшими ніж вплив батьків. Тому така велика відповідальність лежить на таборових провідниках.

Т. Горохович

Без сумніву в кожного народу є свої характерні психічні сили, а що мистецтво є відбитка духа, то ясно, що існує національне мистецтво. Але признаки національного мистецтва не в сюжеті. Характер національного мистецтва знаходиться у внутрішніх творчих джерелах мистця... ними є скриті поняття, наприклад, лірика, містика, краса — все поняття складені з переживань і станів душі... Я визнаю національне мистецтво, але для інших цілей — як мистецтво для мистецтва. Хто знає, чи я думав би так, коли б українське сонце не запалило в мені туги погування за зимось, зого я сам не знаю...».

Олександр Архипенко

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

ПРОЩАННЯ ЛЮБИ ГАБРОВИЧ-ПЯСЕЦЬКОЇ У ВІЧНІСТЬ...

Ян боляче мириться із вістною, що 2 квітня ц. р. наша незабутня Люба відійшла у вічність. Невимовно важко було дивитись на осиротілих найближчих з родини — чоловіка, дітей, батьків. Рік тому родина Габровичів прощала у вічність 32-літнього сина, а два роки тому родина Пясецьких — чоловіка й батька.

Люба — цінність не тільки для рідних. Ми її пізнали у Пласті. Вперше зустріли її в таборі новачон у Грімзбі. Вісімірічна новачка звертала на себе увагу активністю при “добрих учинках” новачон, щоб “добродушон міг замешкати в таборі”, при виконуванні обов’язків “опікунки” молодшими новачками. Люба любила слухати розповіді сестричон, уже новачкою виявляла здібність провідниці.

Ставши юначкою, в ранньому віці стала гніздовою. За її пластування у Гамітоні пл. станиця мала найбільше членства, найкраще працювала. Щоб допомогти завзятій юначці Любі, трьох нас із Торонта конної суботи прибували їй на допомогу. І досі бачимо картину — Люба, мало що більша від новачон, справно давала собі раду з цілим гніздом під час занять.

Народилася Люба 30 березня 1941 р. в Україні. До Канади прибула з батьками в 1949 р. Свій бакалавреат з гуманістичних наук здобула в 1964 р. в Гамітонському університеті. Дістала стипендію від Канадської Бібліотекарської Асоціації на бібліотекарський курс. Закінчила його успішно у Мк’їл Університеті в Монтреалі 1965 р.

Здобувши професію бібліотекарки, Люба працювала в Оттаві у відділі дитячої літ. публ. бібл. Пластуючи там, зустріла Володимира. Увійшовши в родину Пясецьких, була не тільки справжньою товаришкою життя, особливо заппадливою щодо національного виховання своїх дітей матір’ю, але й любовною і ціненою невістною. Материнські обов’язки, хоч вона їх виконувала педантично, уміла погодити з активністю у Пласті. Була референтною УПН-он у КПС на Канаду та членом реднолегії “Готуйсь”, ведучи ділянку пленання української мови на сторінках “Сови — хитромудрої голови”. Справа збереження української мови була в осередку турбот Люби і ян матері, і ян пл. провідниці. Збирала матеріяли, була інструнторною на вишколах новацьких виховників, заппадливо й успішно редагувала свою сторінку в “Готуйсь”.

У родинному співжитті Люба відзначалася вииняtkовою ніжністю у взаєминах із своїми батьками, з братом і сестрою.

Такий профіль незабутньої Люби. Ми цінили її вииняtkовий харантер — її активність, творчу уяву, витривалість, налелегливість у праці, а при цьому тану рідну серед сучасних молодих людей сиромність, байдуність до прослави. На харантері Люби можна було будувати міцні основи пластового виховання.

Шляхетність і непересічність характеру Люби можна було бачити під час її тяжкої невилікувальної недуги. Вона не виявляла слабости духа, навпаки, мала силу і відвагу боротися з недугою до останніх годин своєї свідомости.

Біль і смуток по відході Люби злагіднюємо свідомістю, що:

Все перетвориться в попіль
В хвилині Першооснови,
Лиш навін невмирущі
Зерна любови.

Хвилиною першооснови О. Берднин уважає момент, коли дух залишає тіло. Тому найраше лінують біль по втраті дорогої особи не ласнаві найщиріші слова, але збирання зерен любови, що їх залишає нам померлий. А їм нам залишила Люба багато. Частину їх вона передала своїм дітям і тим близьким, з якими співжила. І ці "проміння божественного серця" провели Дорогу Подругу у засвіти. Образ її збережемо в пам'яті й серцях не тільки ми, які знали її за життя, але й широке коло членів Пласту, і навіть гурт людей в Україні, що надіслав Любі привітання, яке вже не застало її в живих...

Прожила Люба всього 35 років. Осиротила 4-річну Олену і 9-річного Левчика.

НІ, З НАМИ ТИ...

"Ні, з нами ти! Живий ти, як раніш,
і як раніш, ми слухаєм з любов'ю,
як голос твій колише сонну тиш
в солодний час вечірньої розмови".

В. Сосюра

У похмурий сірий ранок Денвером проїжджав похоронний нараван... На домовині пластунська шапка... Зупинився нараван біля Пластового Дому... Стійковий у пошані й поклоні похилив прапор... і нараван поїхав далі...

Це станичний, пл. сеньйор Богдан Федущан, прощався зі своєю станицею. Він відходив у далену мандрівку... Він ставав до останнього звіту...

Народжений 12 лютого 1928 р. в Бучачі, залишив зі своїм старшим братом Михайлом Україну 1944 р., втікаючи перед комуністичною навалою. Гімназійну освіту розпочав у Чорткові, закінчив у Ярославі, в Німеччині студював три роки медицину, а в Торонті — плакування й рисівництво.

Одружений із Жданною Яворською. Родина їхня у 1967 р. виїхала до Денверу, Колорадо. Тут всеціло віддався він громадській праці. Жив громадою і для громади. У Пласті був ношовим, референтом таборів, секретарем і внінці станичним.

Защепив він теж своїм діточнам Наталці та Марчиніві ідеали, для яких посвятив усе своє життя.

Він дбав про ярасу в усьому, — у своїй педантності, у праці, у мунній поставі, а душа його була невичерпна. Він не знав, що тале ошадність сил, віддавав себе щедро і радісно. З дружиною Жданою завжди гостинні, вітали в себе навіть мало знайомих, вітали як рідних; ніхто не розбирав, де свята, де їх будні, де робота, а де спочинок.

Для нього сутність усього життя полягала у вірному служінні народові. Навчав він молодь народних таннів, організував анадемії, забави — сам неповторний аранжер на забавах, член Комітету святкувань 200-ліття США і 100-ліття українського поселення. Він виконував громадську працю солідно, виконував її примірно і часто, занотивши по лінті рукави, виконував навіть фізичну працю. Та затяжна хвороба, з якою боровся вже декільна ронів, підносила його 30-го березня 1977 р.

І не диво, що на останнє прощання з ним прийшов майже весь Денвер. Ще ніколи так численно і соборно не прощали денверці нікого. І несли вони у цей день у своїх скорботних серцях біль безмежної втрати і невимовної жалоби.

Так, тільки діла, тільки добрі діла возвеличують людину і залишають слід у пам'яті народу. Залишиться у пам'яті друзів і Богдан. Яну не правду говорив над домовиною Покійного станичний Любомир Колтунюк:

— Іди, дорогий Друже Богдане. Іди спонійно на вічну ватру. Там ждуть Друзі. Дай їм звіт, що Ти примірно виконував добрі пластові вчинни, а тепер Ти прийшов по нагороду, яну Ти собі справедливо заслужив. Сноб і прощай!

Та не відійшов друг Богдан на заслужений відпочинок. Душа його напевно літає над пластунами "Гірської Стені", над скелястими горами і супроводить пластових друзів у їхніх мандрівках і немов наже їм:

— Тан! "Гарненько!", "Гарненько!"...

— Я тут, щоб завжди бути духом з вами...

Остап Сокольський

НАШІ ВТРАТИ

Зі смутком і глибоким жалем нотуємо відхід у вічність з пластових р'ядів близьких і незабутніх членів УПС:

● **Пл. сен. Ореста Костецького**, батька двох малих дітей, що несподівано відійшов від нас на 40-му році життя; помер 29 листопада 1976 р. у Міссіссага, Онт.

● **Пл. сен. Романа Павловича**, члена станичної старшини в Рочестері, Н. Й.

● **Пл. сен. Теофіля Пашковського**, члена Куреня УПС "Характерники" з ОПраці у Філядельфії, який відійшов у за-світи 6 лютого 1977 р.

● **Пл. сен. Івана Панькова**, члена Куреня УПС “Чота Крилатих”, новацького і юнацького виховника та завжди активного на різних постах члена Пластової Станиці Вінніпег. Помер 14 січня 1977 р., проживши 72 роки.

● **Пл. сен. Богдана Федущака**, кошового, референта таборів, секретаря і станичного Пластової Станиці у Денвері, який помер 30 березня 1977 р., проживши 49 років.

● **Пл. сен. Любомири Пясецької**, члена Пластової Станиці, Оттава, крайової референтки УПН-ок у Канаді, члена редакції “Готуйсь” (редакторки сторінки “Сови” — мовних ігор), матері двох малих дітей, ентузіястки плекання української мови серед новацтва. Відійшла у засвіти 2 квітня 1977 р., проживши 35 років.

ПОДЯКА

Всечеснішим Отцям і Всім, що взяли участь у похороні бл. п. Любомири Габрович-Пясецької, що подбали про поминальні Богослуження, спом’янули добрим словом у всіх прощальних промовах і молитвах або в пресі, прислали квіти, висловили співчуття, вплатили пожертви на громадські чи добродійні потреби і підготували поминальний обід, з цілого серця дякує **Родина Покійної**.

“У СВЯТО ЮРІЯ”

Це заголовок одної з поезій Богдана Кравцева. Також і його причарувувала постать того святого Лицаря, що тривало записався в історію багатьох християнських народів. Тисячі мужів носять ім’я Юрій і намагаються бути, як їх небесний захисник. Сотні церков розгортають свою духовну діяльність під покровом Святого Юра. В українця ж слова “Святий Юр” набувають особливого звучання і розбуджують багатство почуттів та спогадів.

Одну з кращих своїх поезій уклав Богдан Кравців саме у свято Юрія і такий дав їй заголовок. А ось слова поета:

О, не минай, опромінений, нашої хати,
квітням і зеленню браму тобі ми ввітчали,
вічний вогонь запалили на ватрі своїй
й сіллю зустрінем тебе й налачем золотим!

Лицарю білий, що борешся з силами ночі
й ранком звияжно метаеш на небо диск сонця,
й пійму в долинах розводиш з надхмарних вершин
гомомом смілого бою і блисками стріл, —
сили залізної дай молодим нашим тілам,
радості й ритму змаганню і вправі твердій,
золота нучерям нашим і бронзи обличчям, —
щоб і сильні ми були та й одважні, як — ти!

Поезія ця має — вжіймо сучасної мови — глибоке екзистенціяльне коріння. Богдан Кравців народився 5 травня 1904 року в селі Лоп'янка, у підніжжі зелених Карпат. І те ще слід нагадати, що поет побачив цей світ у священицькій родині о. Миколи й Олени з Богачевських. Дружина його — Неоніля Головацька — теж із священицької родини. Батько її, о. Стефан, був парохом у Виспі, з осідком, що й досі має назву “Манастир”. Колись, у давнину, там і справді був монастир. У 30-их роках нашого сторіччя там побудовано чепурний парафіяльний будинок і невеличку церковцю — Святого Юра. Заховалась вона поміж старезними акаціями й каштанами. Все в ній таке своє, близьке, дороге і рідне. Зокрема різьблений іконостас у старокиївському стилі: китички й листочки винограду, попереплітувані з колосками пшениці. Поміж ними впоперек розкинуті букви: “В честь митр. графа Андрея Шептицького”. Виконала це та сама мистецька невтомна рука душпастиря — о. Стефана Головацького.

Відлюдне це місце в день празника — “на Юра” — ставало багатолюдним. Уже здосвіту від Манастиря чутно радісний гомін святкових дзвонів. Звідусіль надходять гуртки богомольців. На крутих стежках Висп'янського пагорба перемінуються вони в пестрі стрічки, що поволі пересуваються до черешневої алеї, яку травень усучіль притрусив запашним інеєм квіття.

У поезії “Манастир” Богдан Кравців змальовує цей краєвид такими словами:

В прогаліні гілон, як у вінонці келії:
барвистим образом шляхи, світи далекі —
і вне плавною тінню чорних крил лелени
торнає туга серця й рік плеса веселі..

Багато років перегадом (1962) поет уклав “вінок сонетів” під заголовком “Дзвенислава” — з нагоди вінчання своєї оди-

начки Дзвіні. У них Богдан Кравців своїми спогадами часто вертається в ті радісні, ясні, щасливі дні:

І нвітне травень Тобі вже тройзіллям —
Васильнами, барвінном і любистном —
І в сподівання любого намисто,
У мрій майбутніх золоте очілля,
Мов у корону вербну сімсот-гілля
Рясноту наче сонце променисту,
Тебе вдягає повагом врочисто
Прамати Роду Твого із Поділля.
Про це пташки співають, невгомонні
Воркочуть голуби в нуцях жасмину,
В садах розвітлих всього новосілля.
Про це вістують, б'ють у передзвони
Пісні дівочі, ткані без упину
Із чару слова, з горстки евшанзілля.

А в вакаційні дні Манастир знову оживає: “зі Львова повернулись діти”, — з ними ж і їхні юні друзі — подружки. Поміж старезними акаціями праворуч білої церковці, чутно “роздзвіння сміху, радості і мрії...” У місячну ніч крутисилом аж понад Свіржові заплавини несеться гомінке: “Гей пластуни, гей юнаки... на ясні зорі, тихі води...”. Ніля, середуца дочка о. пароха, перед веде — “всім промислом меткого чарування”. У співах, у гутірках, в іграх і жартах — усюди вона перша. Вона ж ініціаторка далеких мандрів, аж ген отам, де між Мелнянськими лісами виструнчилась тріянгуляційна вежа. Мандрує безтурботне товариство. У нащадків орлиного роду “горять, іскряться цвітом яскрів очі”.

Власне на пластових сходинах, під час дружніх гутірок, зустрічається Ніля з Богданом — два близькі собі серця і душі. Він у ті “дні далекі” мріє про геройські подвиги, звертається по допомогу до опікуна Пласту:

— О, візьми ж і мене, святий Юрію
у бої, на пригоди бучні!

.....
— І зміїв убивати дай сил мені,
боронити красунь-царівен!..

.....
Ой, навколо народ мій знеможений!
у полоні мільйони сестер!

— О, візьми! Поведи Твоїм іменем
на святі справедливі бої!
...Сходом сонця засяяв опромінений
Злотий спис у правиці мої.

Золотим списом поета стає перо, яке на сторінках “Вістей” — “Голосу” — “Обріїв” зводить “справедливі бої”, такі дошкульні для наїзника, що він хапається фізичного насилля: Бригідок і Картузької Берези. У ті скорботні дні Богдан і Ніля ще ближчими собі стають. Ніля раз-у-раз із Богданом своїми молитвами, своєю надією, що врешті таки розблисне ясний день волі. І він розблис, прийшов, привів із собою Богдана. На Манастирі щаслива зустріч з рідними. Там поетова рука намерejala кучерявим письмом:

Зелена гуща саду — і в гілок прогалині:
сіножаті, луги, дороги срібна смуга,
самітній манастир над кручею яруги,
і вранішнім рум'янцем обрії запалені.

Збірку цих поезій назвав поет “Слова і образи”. Цим разом свій “золотий спис” він переминює на малярський пензель, щоб ним, під звуки слів, змальовувати вечір:

Згасає день — і гамірно в оселях...
Із сумерків коридорів чернечих,
із морону померлих снелів нелій
виходить в сад у чорній рясі — вечір.
І повагом, в покорі тихій плине
поміж граби, берести і наштани —
і нануть в тиші тонотом хвилини,
мов зерна чоток чорних безустану.

А потім — “вдарив грім, знялася хуртовина” воєнних днів тривожних. Поетові разом з родиною — з маленьким Гоком і Дзвінкою — доводиться іти “крізь бурі воєн, зими-сніговії” аж у далекі заокеанські країни. З гамірної Філядельфії він часто думками лине до Манастиря, де колись, у дні оті далекі:

Із миру тихих молитов і дзвонів,
З любови світу вірного й надії
Вітчизни сонце, серце материне,
Тривожне, невсипуще й невгамовне
Під зорі повело Тебе чужії.

Під отими “чужими зорями” Богдан Кракців верстав другу частину свого життя: повсякденні обов’язки редактора, наукова праця. У хвилини надхніння писав поезії. З нагоди 70-річчя поета появились дві збірки: “В колі Хорса” і “Глосарій”.

В усе це незмінно вліталилися родинні справи: радісні й сумні. Одного дня захворіла важко Ніля. При її ліжку чергував Богдан. Тоді він записав оці строфки:

Лежиш розтерзана й самотня поночі,
У глибах болю подзін тиші змовн.
Ніхто із рідних не поввапить помочі —
Даремний кожен погляд, зов і зойк. (“Нові станси”, Недуга)

Але Господь допомогти може. І вони разом молилися:

Горять дерева полум’ям ополісті —
І прагнем — у вогні їх — я і Ти,
Щоб дав нам Бог, як осені в падолісті,
У повній вроді й барвах відійти. (Там же, Молитва)

І дружина його видужала, піднялась із постелі. А Господеві вгодно було покликати до себе Богдана. Останні хвилини життя провів з поетом його син Юрій. У своїх долонях тримав його холодну і нагадував те, що колись тато розповідав про ясні дні своєї юности, як мріяв він про те, щоб святий Юрій узяв його “на святі справедливі бої”.

Рим, “Радіо Ватикана”.

О. Город

“... різnorodні ігри стали основним засобом пластової виховної методи. Вони сплітаються разом у велику пластову гру, а — далі, для пластуна саме життя стане грою. У ньому буде мета, правила гри і відповідні засоби. Мета — вказана у пластовій присязі, правила — зібрані в законі, а засоби — це сила тіла й ума, характер, здоров’я, зручність і бистрість.

В тому суть пластової готовости і загальна мета пластового виховання: дати світові й батьківщині людину обов’язку. Який це обов’язок? Пластова ідеологія і пластовий закон відповідають: це обов’язок супроти

Бога, Батьківщини, інших і себе.

З пластового життя

Пл. сен. “Ану вгадайте”!..

ЕХ, ЯКБИ ТО!..!

Можливо з привички, а трохи з почуття обов'язку, я регулярно відвідую пластове видавництво.

Ідучи сходами вділ до досить тісного “рентованого” приміщення видавництва, я завважив, як звіздам виходив листоноша. Він бурмотів щось невдоволено під носом. Напевно трапалося щось надзвичайне у видавництві, — подумав я, вступаючи до середини. На диво завважую вдоволені усміхнені лица “універсальної” подр. Тоні, педантно-методичної п. Марії та цокотіючої на машині-адресарі п. Тіни. Це наші працівниці. За цементовим пілярем “бейзменту”, на підвищенні, зробленому з річників “Готуйсь”, “Юнака” і “Пл. Шляху” та іншої літератури, завважую звичайно задуманого і трохи згорбленого під тягарем відповідальності за видавництво, але тим разом усміхненого нашого головного референта видань. Його лісово-чортівська борода скучерявіла, а з-під вусів завважую фавстівський усміх. Приголомшений таким видовищем, я навіть не успів зняти мого старого капелюха з моєї лисої голови, а повертаюся зніяковіло до дверей. Аж тут чую владний голос референта пластових видань: “Зажди!”

Підходжу ближче. Референт кинув пальцем у бік столика подр. Тоні. І справді: там лежала солідна “купка” листів.

— Прочитайте! — защебетали всі в унісон. Хоч було спішно, все таки я не міг відмовитися від такої приємности. Починаю читати перший лист — лежав зверху, написав сама голова Головної Булави УПС-у. Це ж рідкість, дослівно унікат тримати такий довго очікуваний лист у своїх руках. Його ми сподівались довгі місяці, і він прибів щойно сьогодні, першого дня цього місяця. Всього змісту не переказуватиму, бо найсуттєвіші проблеми УПС-у, себто правопис слова “сеніор” чи “сеньйор” вже майже полагождені, і то не абияк. Знайшовся

власне доброволець одного заслуженого куреня УПС-ів, який постановив написати на цю важливу тему солідну наукову працю. Якщо вона матиме багато сторінок, то може й стати темою докторської дисертації. Тема цієї праці звучить: “Сеньйор чи сеніор у минулому й сучасному на тлі КУПО 1976 р. на Союзівці”. Це полагодить справу раз на завжди, і грядучі покоління знатимуть, як і чому так і не інакше діяти в черговому тисячолітті. Можливо, що УНС уділить на цю справу певну дотацію, бо Союзівка разом з п. Квасом буде також втягнена в цей історичний документ.

Були ще в цьому листі менше важливі справи, як от полагодження, тобто знайдення головного редактора ПШляху та доповнення редакційної колегії; підшукано й нову форму та зміст, а передусім відповідні ілюстрації до ПШ, бо багато членів УПС такі зайняті, що, крім критики, не мають часу його читати. У журналістиці є прислів'я: “Один малюнок важливіший, ніж тисяча слів”. Тому власне комікси такі популярні. Правдоподібно треба буде перейти на самі малюнки, бо це декому пригадуватиме телевізію. А крім того, ілюстрації мають юнацький і новацький улади, то чому не може мати їх улад УПС-у? Бож і справді, хто ж із успішних людей в сьгоднішніх часах має подостатком часу на читання? Хай читають “диваки”. А до того суворо буде заборонено поміщувати щось з літератури.

Отже, по полагоженні справ ПШ ще порушено справу Сагабуківського і Чарака. Кружляють поважні вістки в діяспорі, що проф. П. Палянюк організує надзвичайний конгрес перший, бо такого ще не було, та ніхто з пл. провідів не хоче мачати рук у цій чистій справі. Недурно говорили колись у краю: “без водки не розбереш”. Голова суду чести при станиці в Торонті заявив на станичних зборах, що цілий рік вони не мали ніякої справи до полагодження, а тут киплять такі бурхливі речі. Накінець ще була згадка про надавання вищих ступенів деяким утомленим членам УПС-у.

Другий лист був від ГПБ. Це також було родзинкою до великодньої бабки. З цього листа ми довідалися, що всі теперішні голови ГПБ і ГПР зїхалися і не тільки потвердили, що проголошений попередньою ГПБ т. зв. залізний чи нерухо- мий фонд, що його нова ГПБ перезвала на фундацію Пласту, конечний, але вони всі, включно з КПС-ми, дали особисто свої

пожертви й цим заохотили все членство піти їхнім шляхом. ГПБ повідомила нас, що вже знайшлося 1000 осіб, які дали по 100.— дол., і ми вже маємо сто тисяч дол. на цьому фонді, з відсотків якого покривається недобір видавництва та черпаються фонди для потреб виховного сектора, щоб поглиблювати працю там, де діє Пласт, і поширювати Пласт там, де його ще нема. З цього фонду вже скористало двох виховників, які зрелигнували з табору сеньйорської проблематики, а поїхали до латинської Америки та відбули там курси новацьких і юнацьких виховників, а тим самим започаткували нові клітини Пласту. Нема сумніву, що в цьому дуже допоміг друг Цюха. Навіть голова ГПР повідомив, що він допоміг упорядкувати проблеми юнацького уряду, проб, бо він у цьому має такий великий досвід. Дороговкази Дрота у його “Житті в Пласті” незаступні. Начальний Пластун прислав нам вартісну, поетично-філософську, гарно оформлену статтю на ідеологічну тему. Єдиний, що не мав чого до нас писати — це новацький уряд, бо в них усе по-старому. Уряд старшого пластуна ще далі себе шукає, а “хто шукає — той знаходить”. Маймо надію!..

Вибачайте, що на цьому закінчу, бо все, що гарне — недовготривале. Тому дальшу частину звітлення з листів до видавництва напишемо другим разом. Другим разом, тобто на “першого априля” 1978 року.

НОВАЦЬКІ КОСТЮМОВІ ЗАБАВИ

У травні минулого 1976-го року, з ініціативи новацьких гнізд, у Монреалі, Квебек, відбулася дуже успішна дитяча костюмова забава під назвою: “На княжому дворі”. Забава пройшла з великим успіхом з декількох причин. Поперше, не тільки назва була вміло і цікаво підібрана, але й уся програма забави проходила під гаслом, яке само по собі створило атмосферу справжнього староукраїнського княжого двору. Почавши від декораций, які надали обстановці забави історичного характеру княжого терему, аж до старовинної музики й одягів — все було в стилі українського середньовіччя князівської доби. Про цей період української історії діти досить багато знають з виховної роботи в Пласті та з навчання в школі й тому на забаві вони почувалися, як у себе вдома.

Князь і княгиня, що були вдягнені у пишні “княжі” — візантійсько-українські одяги, — вітали всіх дітей-гостей та увесь час були присутні “на дворі”. На тому ж княжому дворі сурмив сурмач, а до забави і до маршів та під час перекуски пригравала середньовічна музика. Усі впорядники і впо-

рядниці (пластуни і пластунки) були в одягах бояр і бояринь, князенків і князівен.

У тому ж стилі української нняжої доби ми інсценізували силами новацтва глибоко-виховного змісту казку Іванни Савицької **“Материна шапочка”**. Це казка про хлопчика, що не хотів обміняти своєї шапочки, що її вигантувала його рідна мама, за князівську золоту корону. Саме за це князь висоно нагородив цього малого хлопчина, що вмів пошанувати працю і любов своєї рідної мами.

Діти-гості, що брали участь у забаві, були теж у чудових одягах, пошитих у стилі ноші нняжої доби. Були там: лицарі, отрони, князенки, князівни, боярині, скоморохи-сміхуни, лучники, двірські дами, представники західньо-європейських лицарських дворів, а також різні квіти, метелики та інші. Брав участь у забаві великий, білий лицарський кінь. Його називали **“складаним”** конем, бо він складався із двох новаків.

Все це разом гармонійно зливалося в одну чудову казку-забаву, що найбільше відповідає світовідчужанню дитини та її особистому розумінню життя.

Минулий рік уже за нами. А ось, поточного року, 15-го травня, в залі церкви Успіння Божої Матері, відбулася чергова, не менш успішна дитяча костюмова забава. Цьогорічна тема забави була не з історичного минулого України, але зі світу української природи: **“На городі Діда Гната”**.

Завдяки прекрасним декораціям, що були розставлені по всій залі, кожний, хто входив у **“город”**, мимоволі почувався неначе в обстановці чудової, поетичної української природи. Крім хатини Діда Гната і його городу, обведеного плетеним тином, крім нуреня і пеньків, крім соняшників та інших квітів, — був там і володязь, і похилена верба, і берізка, і кремезний дуб та інші дерева. А в далині між очеретом видно було плесо ставна, а збоку гай і поле. Все це творило справжню панораму українського краєвиду.

Тому й не дивниця, що усі ці декорації і відповідне їх освітлення надавали забаві багато казкового чару і створювали прекрасну атмосферу не тільки для дітей, але і для дорослих.

Господарями забави були: Дід Гнат (який привітав гостей і відкрив забаву) та Бабуся Орися — вони обоє брали участь у головній інсценізації забави, але про це згодом. Дід Гнат і Бабуня Орися були вдягнені в українські селянські одяги.

Музика цим разом, відповідно до головної теми забави — була українська, народня. До звуків, переважно т. зв. **“троїстої музики”**, до народніх мелодій, діти весело маршували і розважалися. Виховники й виховниці переводили дитячі ігри, розповідали дітям казки та угощали їх перекусною і ласощами.

А щоб, крім веселої забави, в дитячих душах залишився глибший, виховний зміст, — новацтво підготовило інсценізовану казку **“Про відважного**

Барвінка", що народився на городі Діда Гната. Це скорочена версія віршованої назви Б. Чалого і П. Глазового **"Про відважного Барвінка і Юніка-Дзвонина"**. Увесь сенс цієї казки в тому, що Барвінок, довідавшись від Бджілки, що в царстві Осота є великий скарб, при допомозі якого можна стати дуже розумним, — вирушає в дорогу, щоб здобути той скарб. Після деяких пригод та при допомозі Діда Гната, що скошує Осота, Крופиву, Бленоту і Лободу, — Барвінок з Ромашкою та іншим городяним народом приносять той скарб на город Діда Гната. Цим скарбом був український "Буквар".

Як і минулого, так і цього року дитяча забава мала одну центральну тему. Діти — учасники забави були вдягнені в різнорідні одяги, багато з них дуже гарно й з мистецьким смаком і фантазією пошиті. На забаві можна було побачити все те, що росте і що живе на городі: почавши від полуниці, а скінчивши на осотові-будянові й на кропиві.

Як і минулого, так і поточного року забаву організували старші юначки і юнаки, що підготовляються до 3-ої пл. проби, при співпраці виховниць і виховників новацьких роїв обох гнізд. Вони спільно з великим вкладом творчої фантазії сугерували цікаві теми та підготовляли казки виховного змісту, а також подбали, щоб обидві новацькі забави мали певний стиль і свій специфічний характер.

Все це вимагало великої підготовки з боку організаторів забави, особливо старшого юнацтва, яке збирало фонди на цю забаву, приготувало оголошення, уденорувало залю, подбало про відповідну музику, видрунувало програми й афіші забави, зайнялося буфетом тощо.

Для обох забав ми використовували театральні декорації, а навіть одяги, як у забаві "На няжному дворі": дитячого театру "Веселка", собору св. Софії і церкви Успіння Божої Матері, за що щиро дякуємо. Саме ці декорації дуже збагатили настрої і доповнили зміст всієї програми обох забав.

І минулого, і цього року всі учасники забави одержали нагороди не тільки за найкращі одяги, але і за менш випрацьовані костюми. Нагороди були українські книжки, дитячі платівки тощо. Це ще один із виховних засобів розповсюдження українського живого і друкованого слова. Фонди на закуп нагород дали різні українські організації, кредитівни, а також приватні особи, за що ми також сердечно дякуємо.

Чи доцільно організувати такі забави і давати дітям нагороди? На мою думку — це один із дуже важливих засобів виховання і такі дитячі забави (з різною тематикою) — конечно треба продовжувати. Даймо змогу нашим дітям хоч на кілька годин увійти у світ казки й фантазії, і особливо у світ української казки, а це допоможе їм уже змалку навчитися любити й цінувати гарне й позитивне та відкидати погане, негативне. На дитячих забавах у веселому гурті своїх ровесників, українські діти не тільки розва-

Софія Качор

ПЛАСТОВА СВІТЛИЧКА У ВІННІПЕГУ

Ст. пл. С. Качор — провідниця КВ (Н) і довголітня гніздова новачок у Вінніпегу подає нижче свої погляди на організацію і дію світличок для дітей передновацького віку. **Реданція**

I. Вступ

У пластовій станиці у Вінніпегу вже тринадцятий рік діє угруповання для дітей передновацького віку, хоч пластові правильники такої частини офіційно не передбачують у рамках пластової організації. Створення такої групи зумовили обставини, які загрожували існуванню пластової станиці у Вінніпегу. На базі тринадцятилітньої практики хочу поділитися з вами нашими успіхами і невдачами й вияснити, за якими принципами велася праця цієї “нелегальної” групи. Мої спостереження ґрунтовані на особистому безпосередньому і посередньому відношенні до пластової “Світлички” у Вінніпегу на пості гніздової та провідника КВ (Н). Сподіваюся, що подані завваги пригодяться вам учасникам Великої Ради Орлиного Круга при дискусії про “Передпластя”.

II. Історичне тло

Пластову “Світличку” створено у Вінніпегу у вересні 1963 року. Потреба такого угруповання виникла ще рін-два раніше, коли виявилось, що приріст членства у новацьких гніздах драстично зменшився. Раніше щороку до гнізд прибувало досить дітей, щоб створити один-два рої, а від 1961 — 1962 років зголошувалися лиш одиниці, яких треба було опреділювати до роїв не конче їхнього віку. Ясно, що з формального боку не слід було таних дітей приймати доти, доки не було відповідної кількості зголошених дітей однакового віку. Але тому, що станиці загрожував занепад через брак приросту членства, виховники та станичний провід уважали, що в такій ситуації

наються, але й посвоєму, у формі казки і забави сприймають український виховний зміст. А при добрій волі пов'язаній із трошки жертвенною працею та при вмілій організації — все це не так то вже й важко підготовляти. Кожного року вкладаємо стільки праці і грошей для підготовки “Маланок”, фестинів, лещатарських таборів тощо, — то, на мою думку, варто присвятити трохи більше уваги і справам виховання наших найменших, бо саме від них залежатиме наше спільне майбутнє. **Пл. сен. Ірина Павлів** (гніздова)

треба дивитися крізь пальці на деякі формальності. Отож, виховники приймали до Пласту дітей, не зважаючи на те, чи можна їх призначити до відповідної вікової групи. Одночасно вони розпочали в місцевій українській пресі кампанію вербування дітей до новацтва. На жаль, ця кампанія не увінчалася великим успіхом, з чого можна було зробити один з двох висновків, а саме — або станичний провід не зумів написати інспіруючого заклинку до громадянства, або українська громадськість як правило не читає української преси. З цього приводу треба було задуматися над тим, як розв'язати проблему іншим способом. З різних випробуваних акцій можна згадати такі: відвідини українських парафій з виступами новацької дівчороти та з гутірками про Пласт, спроби організувати новацькі рої по парафіях (до речі, це виявилось не надто актуальним і практичним, зокрема з організаційного боку), вербувати дітей з Рідних Шкіл при допомозі вчителів-пластунів тощо.

Висліди цих акцій були успішні остільки, оскільки тимчасово збільшилося членство в УПН, але не було ніякої запоруки, що через рік не виникне та сама проблема. Розпочинати подібні акції в наступному році було б тяжко з огляду на те, що підготовка до таких акцій вимагала багато часу та посвяти. До певної міри вони виснажували виховників і новаків та новачок і одночасно вкорочували виховну програму. Треба було шукати більш далекосяжної розв'язки. З цього й виникла думка про пластову "Сітличку". Зродилася ця думка зовсім природно, бо в п'ятдесятих роках у пластовій домівці приміщувався український садок, окрема за своїм статутом установа, яка була тоді співвласником пластового дому. Деякі батьки були також членами Пластприятю. Вони мали корисний вплив на інших співчленів і заохочували їх вписувати своїх дітей до Пласту. Те, що зайняття садочка відбувалося в пластовому домі, грало велику роль у притяганні дітей до Пласту. Батьки й діти наявно бачили висліди пластової праці — стінні газетки, пластові готовості і т. п. Таким чином з Українського Садка був немалий і менш-більш сталий доплив до новацтва аж до ліквідації цієї установи в 1957-58 рр. У шістдесятих роках виховникам здавалося, що можна було б черпати нових постійних членів новацтва з подібного джерела.

Задум пластової "Світлички" мав також і практичний аспект. Дехто з батьнів новаків привозили своїх дітей на сходи до пластової домівки і там же чекали на них півтори години. Іноді вони ждали з малишами (чи своїми, чи своїх сусідів, знайомих), які не могли ще належати до новацтва. Не раз виникала проблема дисципліни з цими дітьми — все ж таки півтори години без зайняття та ще в нецікавому товаристві дорослих годі п'ятирічній дитині витримати в абсолютному спокої. Отож цих дітей пластова стардина відразу згуртувала у першу "Світличку", а згодом до них прилучила

дітей прихильників Пласту та з церковних парафій. Так засновано небували в пластовій організації частину.

У "Світличці" записано пересічно 16 дітей, хлопців і дівчат. В екстремумах членство спадало до шістьох або підходило до двадцятьп'ятьох членів. Майже щороку можна було з членів "Світлички" створити рій новаків і рій новачок.

III. Характеристика

A) ОРГАНІЗАЦІЯ

Від самих початків "Світличка" велася по організаційній лінії при 8-му Гнізді УПН-ок "Крилаті" і її вела сестричка. Такий стан зумовлений обставинами у ланці новацьких виховників у станиці. Гніздо новаків завжди мало обмаль виховників, гніздо новачок мало у той час кілька запасних виховниць. Таким чином гніздо новачок взяло на себе відповідальність за новозформовану частину, тим більше що багато ініціативи у цій справі виявила пл. сен. Іванна Качор, тодішній провідник КВ (Н) та опікунка гнізда новачок.

Членами "Світлички" могли бути діти передшкільного віку, тобто 5-6 років. З моментом, коли дитина вступала в школу, тобто в першу клясу державної і рідної шкіл, виховники вважали, що можна робити заходи для впису її до новацтва. Керувалися думкою, що дітям, які вже мали нагоду ознайомитися із шкільною системою, не справляло б ніяких труднощів пристосуватися до формату новацьких сходин.

Члени "Світлички" ніколи не були повноправними членами новацьких гнізд. Вони не носять одностроїв, не вітаються новацьким гаслом "Готуйсь" і не підготовляються до новацьких проб чи вмілостей. У них нема новацького впоряду чи взагалі будь-яких ознак і практик Уладу Пластових Новаків. З цієї причини вони не платять членських внесків, хоч їхні батьки могли належати до Пластприятю. Іншими словами, "Світличка" не є суто пластовою частиною з пластовими відзнаками, законом, програмою і структурою. Вона подумана як підготовчий етап розвагово-виховного характеру для дітей, які мають намір стати членами Уладу Пластових Новаків. "Світличка", однак, ніколи не була передумовою прийняття до УПН. Вона лише допомагає Пластові завчасу черпати нові кадри до організації та дає нагоду батькам ознайомитися з пластовою пра-

цею і з пластовими вимогами перед тим, як їхні діти стануть членами організації.

Б) ПРОГРАМА

Яку програму застосовувати у “Світличці”? Відповідь на це зовсім проста — таку, як у передшкіллі, тобто у садочках, з тією різницею, що зайняття у пластовій “Світличці” куди коротші, ніж у нормальному садочку. Зайняття тривають менш-більш так само довго, як новацькі сходи, себто годину і чверть до півтори години, і відбуваються раз у тижні. Зайняття бувають такі: казка, гра, спів, спів з рухами, малювання чи майстрування, інсценізація казок тощо. Так на перший погляд це нічим не відрізняється від поодиноких частин новацьких сходів, але по суті ці зайняття мають іншу мету. Тоді коли в новацтві кожне зайняття пов’язане з даною темою сходів, а всі разом інтегрально поєднані з метою підготовки до проби чи іспиту вмилости, то в “Світличці” ці зайняття набагато свободніші з метою дати дитині нагоду розвинути свої соціальні інстинкти, почуття самостійності, самопевності та вкоренити в неї засади послуху, дисципліни тощо, а що найважливіше — робити це в українському оточенні, в українському дусі. Щоб успішно досягнути такої мети, треба лиш зрозуміти кілька елементарних речей про дітей цього віку. (Див. бібліографія: методичні та програмові вказівки.)

При організуванні “Світлички” треба мати відповідну обстановку. Неможливо вести успішно програму зайнять з маллятами, коли їх “не видно з крісел” чи коли вони лиш “носіками досягають до столу”. Треба подбати про відповідні стільці й столики. Нам пощастило врятувати старі і вже обдряпані столики і стільці з Українського Садка. Сестрички з них зняли стару політуру, підклеїли їх та помалювали на яскраві кольори. Для “Світлички” призначили окрему кімнату і відповідно її прибрали.

IV. Теорія і практика

Немає сумніву, що експеримент був успішний під кількома оглядами. Найкращий доназ це те, що “Світличка” в нас існує вже тринадцятий рік. Протягом того часу було чимало труднощів і помилок, непередбачених проблем.

Однією з непередбачених проблем було вербування дітей до “Світлички”. Заявки робилися вне не “офіційними” шляхами, а шляхом особистих

зв'язнів батьнів, що пов'язані з Пластом чи Пластприятом. У висліді Пластом зацікавилися люди, спершу одиниці, а згодом кілька родин, денотрі з другої, третьої генерації українців у Канаді, люди, які слабо володіли українською мовою, але вважали себе українцями. Діти їхні так само слабо вміли по-українському. Виникло делікатне питання: що з ними робити? Віднини їх безкритично — це лише посилювало б конфлікт чи негодування між т. зв. “новоприбулими” і “староприбулими” та підтвердило б опінію, що Пласт — екслюзивний клуб лише для дітей “діпістів”. Приймати їх безкритично — це було б нехтуванням постанови про україномовність Пласту. І тут у пригоді стала “Світличка”. Перевірявши у міру можливостей інтенції батьнів, ми пояснили їм вимоги Пласту щодо знання української мови. Коли ж батьки виявили своє серйозне відношення до вивчення і вживання української мови, ми пропонували їм записати дітей до пластової “Світлички”, щоб діти їхні мали нагоду підвищити свій рівень знання мови. Зі свого боку ми, пластуни, вже пильнували, щоб ці діти попали завчасно до доброї Рідної Школи, де вони могли б поруч пластунів і сумівців дістати відповідну українознавчу освіту. Члени Пластприяту зі свого боку старалися втягнути цих батьків в українське середовище, щоб піднести рівень їхньої мови. Вислід був непоганий, хоч трапилися батьки, які легковажно поставилися до мовних вимог Пласту, і з цими батьками і дітьми було трохи клопоту. Але була поважна кількість батьків, які поважно підійшли до справи, і їхні діти по сьогодні в Пласті. Ті самі критерії ми застосували до дітей із мішаних подруж. Таким чином існування “Світлички” допомогло нам розв'язувати проблему української мови позитивно.

Інші труднощі, з якими ми зустрілися, стосувалися переважно праці у “Світличці”. Такі речі, як неточна присутність на заняттях, зокрема взимі в нашому кліматі, були на денному порядку. Іноді проблеми з програмою виявлялися аж тоді, коли дитина попадала до новацького роя і відмовлялася співати дану пісню чи грати дану гру, мовляв, “це лиш для маленьких”. Ясно, тут проблема була виховниці “Світлички”, яка не зробила зусилля підібрати відповідні матеріали для занять так, щоб вони не повторялися в новацтві. Іншими словами, треба уважно відмежовувати типово новацькі ігри, пісні тощо від т. зв. “садочкових”. Саме тому важливо, щоб виховник (виховниця) “Світлички” був членом КВ (Н) і був постійно поінформований про зміст занять гнізд.

Невдачею увінчалася спроба привести “Світличку” на гніздові сходини. Це ми випробували кілька разів з думкою, що великий гурт дітей матиме великий вплив на малят. Виявилось, що це була помилка, бо за кілька хвилин діти із “Світлички” надивилися і знудилися донраю програмою сходин, хоч сходини, самі собою, були добре спляновані. У висліді вони, себто діти,

розсівали увагу новачкам, і результат сходив не був надзвичайно позитивний. З цього і висновок, що краще "Світличку" держати оподалік від новацьких зайнять. Натомість запросини "Світлички" на Новацьку Ялинку чи Маскараду мали зовсім протилежний наслідок. Діти були немов заворожені, реагували на назкову атмосферу притемненої залі, освіченої ялинки, костюмів і т. п. У станичних збірках та святкуваннях "Світличка" ніколи не брала участі, хоч батьнів ми запрошували, щоб ознайомилися з пластовим характером імпрез.

Як у всій пластовій виховній праці, виявлявся брак готових матеріалів для вікової групи "Світлички". Треба було не раз полягати на власні сили, на власну уяву. В таких обставинах усе залежало від відданости та проворности виховника. (За джерельними матеріялами див. бібліографія). Бували в нас добрі виховники; траплялися і зовсім невідповідні, про що, до речі, батьки давали нам зразу знати. Багато виховних проблем виникло з того, що виховники не розуміли малих дітей і не вбачали великої різниці між дітьми передшкілля і новацтва. У цьому саме була велика трудність проводу КВ (Н) при станиці. На вишколах не говорять про працю з дошкіллям; у нашому місті Шкільна Рада не провадила ніяких семінарів щодо передшкілля. Одночасно пробема вишколу і дошколу виховників УПН вимагали багато уваги й зусилля проводу КВ (Н). По правді кажучи, такі обставини інколи примушували ставити проблеми "Світлички" на другий план, у надії, що "якось то воно буде". Отож видно, що створення "Світлички" потягає за собою різні інші відповідальності, які нонечно треба взяти до уваги, заки зайдете у сліпий нут.

V. Підсумки

Реасумуючи швидко накреслені замітки про пластову "Світличку", треба підкреслити корисність такого угруповання дітей передновацького віку під кількома оглядами:

- постійний доріст членів УПН;
- нагода розвинути українську мову дитини перед новакуванням;
- нагода завчасу ознайомити батьків з вимогами Пласту щодо мови, зобов'язань і т. п. членів Пласту, заки їхні діти доростуть, щоб стати членами УПН;
- вияв доброї волі пластового проводу супроти тих, що під сучасну пору хотіли б посилати своїх дітей до Пласту, але з причин незнання мови цього не можуть зробити. (Це належить до т. зв. "добрих суспільних відносин" між Пластом і

громадою. Це дає нагоду батькам поробити відповідні старання тоді, коли дитині легше навчитися другої мови, і активно допомагає батькам знаходити для своїх дітей українське середовище.

Одночасно я хотіла б зазначити, що вважаю непотрібним надавати якенябудь структуральне, програмове чи інше формальне оформлення пластовій “Світличці”, подібно як це зроблено з пластовими уладами щодо одностроїв, відзнак, проб тощо. “Світличка”, як допоміжний чинник, може існувати на основі свободної дії, залежно від особливих обставин у кожній станиці. Важливе лише те, щоб зайняття були цікаві та на відповідному рівні дитини та щоб не було фальшивого поняття, що “Світличка” — це повноцінна пластова частина, приналежність до якої зв’язана з певними обов’язками і завданнями.

Бібліографія

- Весна.** Збірник матеріалів для дошкілля під редакцією М. Юрневич. Випуск I. Філядельфія, Світова Організація Українських Жіночих Організацій, 1951.
- Ми і наші діти.** Збірник I. Дитяча література, мистецтво, виховання. Торонто-Нью-Йорк, ОПДЛ, 1965. (У цьому збірнику цікаві статті д-ра І. Головінського, “Психологічний розвиток у дитячому і юнацькому віці та зв’язані з ним виховні проблеми в еміграційній дійсності”, ст. 11-21, з бібліографією, та С. Тершановець-Бережицької “Виховні труднощі різного віку і розвиток особовости”, ст. 22-35.)
- Музично-ритмічні рухи в дитячому садку,** упорядники Н. Кунловська і П. Хаймович. Київ, “Мистецтво”, 1968. (Багато пісень з нотами і словами. На диво майже нема пропаганди.)
- Пастернакова, М. **Зайняття в дитячому садку.** Методичні вказівки. Торонто, Об’єднання Українських Педагогів Канади, 1959. (Багато ідей щодо видів і тем зайнять.)
- Українське дошкілля.** Зредагував Лев Ясінчук. Підручник для провідниць українських дитячих садків. Львів, Накладом Управи Рідної Школи, 1936. (Багато ігор, пісень, казок, ідей на майстрування, методичні вказівки, як проводити ці зайняття.)

Виховні справи юнацтва

ЮНАЦТВО І ВИЯВИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ В ДІЛЯНЦІ КУЛЬТУРИ

У програмі “Тижня Пласту”, що його улаштовувала Пластова Станція Торонто в жовтні минулого року, була дискусійна лава на тему вкладу пластунів Торонто в українське культурне життя. Учасниця тієї лави — Ліда Палій, згадавши осіб і їх вклад у культурне життя торонтської громади, довше зупинилася над тим, що слід було б наголошувати у виховній діяльності Пласту. Ось головні її думки і сугестії:

Коли мова про рівень культури в нашому побуті — він незадовільний. Спільнота наша невироблена щодо сприймання й потреб мистецтва. Діти не в кожній хаті дістають добрий приклад. Коли мова про сприймання мистецтва серед широкого загалу, треба ствердити, що серед нас багато кічу.

Популярні в нас імпрези етнографічного характеру (народні танці, каравана, фолкльорний театр тощо), але імпрези вищого рівня рідко коли популярні (симфонічні концерти, театр, виставки образотворчого мистецтва, опера тощо). Хоч Пласт не має на своїх плечах відповідальності за культурні ділянки життя, але у виховному процесі відмежуватись від них неможливо.

Нам треба навчитися не тільки сприймати мистецтво високого рівня, але й відрізнити справжнє мистецтво від розвагових програм. Коли молодь не матиме виробленого мистецького смаку, вона не зможе зглибити справжніх вартостей української культури. Не все в українському мистецтві в порядку, не завжди те, що патріотичне, заслуговує на назву мистецтва: коли Дмитро Гнатюк співає “Гандзю” — цим він розважає людей, але не розвиває їх мистецького смаку, не сприяє переживанню справжньої мистецької краси.

Добре було б мати у станицях доброго знавця культури, який виконував би завдання референта культурних імпрез. Він повинен би мати з-поміж юнаків своїх підреферентів. Їх завданням було б слідкувати за наявністю в місті культурних імпрез (українських та інших) і подавати у щотижневому бюле-

тені інформації про них для загалу членства. Участь у імпрезах добровільна. Референт культури мав би також за завдання заохочувати юнацтво до участі не тільки в імпрезах, але й у “вечорах слухання платівок” з відповідною музикою, співом і до дискусії після прослухання їх.

Добре також інформувати юнацтво про вартісні культурні програми в телевізії.

Коли мова про образотворче мистецтво, обов'язково виховники повинні відвідувати зі своїми гуртками виставки, оглядати фільми.

Не можна оминати рідких драматичних вистав, таких як Кулішеві “Патетична соната” і “Мина Мазайло”, “Голод” Богдана Бойчука, “Прощання” Тараса Шиповика (в Торонті).

Юнацтво повинно навчитися ходити на літературні вечорі, наприклад, про шестидесятників, брати участь у вечорах іншонаціональних поетів, у конкурсі “живого слова”, у дискусіях на літературні теми.

Корисною буде зустріч з діячами мистецтва, оглядання архітектурно цікавих будинків. Доцільно організувати прогулянки навіть і до інших міст, щоб оглянути музеї, виставки (Оттава, Нью-Йорк), вказати при цьому на справді мистецькі речі й на кіч, щоб поглибити відчуття різниці між ними. Звертати увагу на виконання мистецької картки, обкладинки книжки, афіші і на мішанину фолкльорних елементів на одній картці, на нахил українців накопичувати все патріотичне там, де його не повинно бути.

Можна без великого вкладу труду зорганізувати оглядання фільмів Славка Новицького, фільмів з кіностудії ім. Довженка у Києві (“Тіні забутих предків”, “Захар Беркут”, “Камінний хрест” та інші). Усе це повинно б бути в осередку зацікавлення виховників, проводів станиць, батьків і вчителів.

Спроможність переживати красу, а ще до того красу з різних джерел (слово, мелодія, образ, думка, поведінка, персонажів у драмі), не тільки збагачує молодь духово, але й формує її українську духовість, в'яже з українським ґрунтом.

При бракові виховників та їх обмежених спроможностях такі культурні референти у станицях стануть дуже допоміжними у підготовці до проб, у цілому виховному процесі. Немислиме успішне виховання без переживань виховників на тлі мистецтва. Тож докладати треба зусиль, щоб наша молодь їх мала якнайбільше.

Л. П.

Виховні проблеми новацтва

Т. Горохович

ВИХОВАННЯ І ВИХОВНИК

Виховання чи самовиховання — це складні психічні процеси, бо у них одночасно співдіють основні елементи внутрішнього “я” людини: розум, емоції, воля. Ці елементи однаково важливі для виховання характеру. Розвиваються вони одночасно й одне без одного немислимі. Мислення потрібне, щоб людина могла виробити правильний світогляд, набути бажані переконання, принципи, щоб могли розуміти складність життя. Емоції конечні для плекання розуму і волі. Всі лиха серед дітей й молоді впливають з того, що їхні почуття примітивні та убогі. Діти, які байдужі до зла, які нищать громадське майно, здібні на злочинство, які брудні самі й засмічують кожне місце, де б вони не опинилися тому вони такі, що в них нема шляхетних почуттів. Вони не зацікавлені слухати лекції в школі чи розповіді на сходах, бо їхній моральний розвиток припзнений, вони поверхові, швидкі до бійки, гнівів та образ.

Усі ми знаємо таких дітей та дорослих, які багато знають, яких пам'ять дуже розвинена, легко їм засвоювати знання, але їх серце байдуже, їх емоції не мають культури, воля у них невироблена, їх не зворушує ні краса, ні шляхетна поведінка, ні добро, ні зло, вони неспроможні опанувати себе; такі діти чи дорослі не користають з добра, що дав їм розум, воно не стало їхньою власністю.

Основне завдання виховне — це утвердити у вихованків гуманність, чутливість на добро, погорду до себелюбства, жорстокости, підлабунництва, лінївства. У Пласті головна виховна мета, поруч гуманности, це національне виховання. Гуманність виявляється тоді, наприклад, коли людина відчуває вдячність за те, що вона користується здобутками і працею інших людей. Діти повинні платити старшим пошаною за те, що подбали про те добро. Коли така настанова буде в дитинстві,

юнак не зможе жити в лінощах, у неробстві, безідейності. Пустота душі, поверховість людини викорінюється чуйністю до слабших і беззахисних, вчинками, що їх спонукою були шляхетні думки і бажання. Коли хтось нічого не робить, щоб перемагало добро, той галапас. Такі люди не можуть бути виховниками.

Коли діти та молодь активні в боротьбі за перемогу добра і краси в їхньому оточенні, це дає їм багато радості. Тому виховник багато уваги приділяє заходам, щоб вихованки були успішними. Похвалами за добрі вчинки скріплюємо їхній зв'язок із даною доброю справою. Дискусіями на ідеологічні теми збагачуємо мислення. Юнаки часто ототожнюють себе з позитивним персонажем із літературного твору, стають одностудцями чи ворогами якоїсь проблеми, що їх живо цікавить у дискусії. Все це сприяє розвитку позитивних емоцій.

Вміти керувати своїми бажаннями, набуті звички доброї поведінки, знання її правил, спроможність жити за законами, згідно з якими укладаємо своє життя, тобто жити за вимогами пластового закону, це вимагає сили волі. Коли її виплекаємо систематичними щоденними вправами, які згодом переходять у норму нашої поведінки, тоді стаємо відповідальними перед самими собою і перед ближніми та цілим суспільством. Усе шляхетне починається в людині від почуття цієї відповідальності. Відомо, наприклад, що проблеми дисципліни під час зайнять — це не тільки проблема виховника чи вчителя в класі, але й кожної дитини. Її нема тоді, коли діти не вміють керувати своїми бажаннями, коли в них нема культури емоцій, коли їхня воля не діє, коли вони інтелектуально не дійшли до певного рівня.

Завдання виховника незвичайно складне. Він має знайти шляхи до розуму, емоцій та волі дитини, щоб допомогти вихованкові їх розвинути. Та як же це робити, щоб дістатися виховникові до розуму, емоцій та волі дітей, молоді?

Починаємо формувати погляди і переконання розповідями, гутірками, відвідуванням театру, виставок, фільмів чи будь-чого, тобто знайомленням із матеріалом, що зворушує, викликає емоції, у якому мова про моральні вартості. Тут зокрема велику роль відіграє читання книжок, бо ж у книжці пізнаємо життя героїв, збагачуємося досвідом їхнього життя, піддаємося впливам ідейного спрямування книжки, переживаємо

разом з героями їх учинки, їх духове піднесення, захоплюємося їхньою духовістю і навпаки — набираємося погорди й відрози до зла і тих, що його чинять.

Читання книжок має ще й те велике виховне значення, що воно уможливило засвоїти знання української мови. Добре читати книжки різними мовами, але найголовніше нам тут, серед чужого довкілля, читати їх рідною мовою, бо мова формує нас українцями. Кожна мова має свої особливості, які вона залишає у нашому нутрі. Читаючи чужою мовою, піддаємося впливам духовости іншого народу, бо мова — це витвір духовости даного народу, нею духовість передається з покоління в покоління. Нам відомі такі українці, які не знають своєї мови. Вони інші від тих, що її знають і нею користуються, її шанують і плекають та люблять.

Розповідями, читанням, розмовами, відвідуванням і влаштуванням імпрез усвідомляємо вихованків, що їхнє щастя залежить від багато складніших потреб, ніж достаток у їхній родині та їхній особистий успіх. Не все, чого нам забагається, можна здобути. Треба міряти свої бажання не тільки тими можливостями, що залежать від нас самих, але й від інших. Треба знати, чи не завдаємо горя іншим.

Дуже важливо, щоб переживання і бажані уявлення у зв'язку з плеканням характеру вихованка були добре покладені в його душі. Почування, погоджені з позитивними звичками, стануть у дорослому віці справжніми чеснотами. Діти за своєю чесноті як звичку, як здібність відчувати приємність і біль у зв'язку з тим, що зустрічають у житті. Виховник учить їх ненавидіти те, що погане і чого треба вистерігатися, і любити те, що заслуговує на любов. Це тренування дитини — відчувати добро і зло і відповідно на них реагувати — і є виховання.

ВИХОВНИК.

Виховник виконуватиме тоді успішно свою роль, коли будуть між ним і його вихованками відповідні взаємини. Байдуже, за кого діти будуть уважати свого провідника; найголовніше, щоб вони могли його любити й поважати.

Не матиме успіху такий виховник, який уважає, що наказування і послух — це основне у виховному процесі. Коли вихованки виконують накази під примусом, без участі їх влас-

ної волі, без позитивних переживань, коли вони бездумно і сліпо піддаються волі виховника, вони не удосконалюються.

Коли мова про взаємини між виховником і вихованками, то треба бути свідомим, що є деякі різниці у цих взаєминах щодо виховників новацьких і юнацьких. Діти в новацькому віці потребують старшого товариша. Вони, вийшовши з дому у світ, почуваються в ньому непевно. Батьки далі залишаються для них авторитетом, але вони шукають опертя на старшому товаришеві в довіллі і вірять, що пластовий виховник (братчик чи сестричка) “все краще і більше знає”, ніж тато чи мама. З цього випливає велика відповідальність виховника. Він мусить дуже багато над собою працювати, щоб не втратити у вихованків поваги й любови.

Які прикмети повинен мати новацький виховник?

1) Найперша вимога — йому необхідне знання психології дитини, щоб могли керувати розвитком її інтелекту, емоцій та волі. Основні поняття про психологію одержують виховники на курсах. Але це знання мінімальне. Його треба доповнювати читанням літератури та спостереженнями над своїми вихованками.

2) Щоб могли дістатися до розуму, емоцій і волі дітей, виховник повинен засвоїти певний запас матеріалів до розповідей, гутірок. У зв'язку з цим такий великий натиск на вимогу, щоб виховник мав дар розповідати, володів досконало мовою, бо від того залежить його вплив на дітей, його спроможність захоплювати вихованків усіма відтінками емоційності, краси слова, змогою передавати всі його нюанси. Щоб розвивати знання мови, на це є у школі й у Пласті різні засоби: вивчання поезій, улаштування конкурсів, вистав, дописи до газет, вмілості тощо.

Тут зокрема велику роль відіграє книжка, як про це була мова вгорі. Читання книжок також дуже допомагає засвоювати мову, удосконалювати її.

3) Виховник повинен любити свою працю. Коли цього нема, він не буде мати позитивного впливу на дітей. Новацький виховник особливий саме тим, що він має велику терпеливість і зацікавлення дитячим життям. Діти вимагають від своїх провідників терпеливості, вдумливості, постійного наполегливого заглиблення у все, що приносить співжиття з роєм, з кожним індивідуальним новаком. Коли цього нема, тоді т. зв. ви-

ховники стають “капралами” і основними засобами виховання уважають кари, погрози, а навіть побиття. Вони наносять дітям велику шкоду, бо можуть у деяких заломати їх довір'я до людей і до Пласту на ціле життя.

4) Новацький виховник успішний тоді, коли він вміє співати, грати на інструменті, коли в нього є здібність інсценізувати розповідь, подавши дітям вказівки, як це можна зробити. Взагалі вмілості (майстеркування, спорт, знання природи — птахів, дерев, тварин, астрономія тощо), успішність у навчанні — все це імponує дітям і спонукує їх бути гордими на свого братчика (сестричку), наслідувати їх.

5) Щирість і правдомовність у взаєминах з дітьми. Виховник постійно повинен мати на увазі те, що його поведінка куди більше виховує, ніж те, що він наказує і говорить. Те, що він говорить, не буде переконливим, якщо за тим не стоїть поведінка і вчинки виховника. Коли діти помітять неправдомовність у виховника, будуть розчаровані, і тяжко потім сподіватися від них довір'я. Взаємини виховника з дітьми повинні бути особливо теплі, розумні, вимогливі, але приязні. Майстерність виховання пізнати найкраще по тому, що даний рій, гніздо об'єднані взаємним довір'ям, високими почуттями, любов'ю до тих ідеалів, які є основою моралі та національного виховання у Пласті.

6) Виховник не повинен знеохочуватися неуспіхами. Неуспіх походить не тільки з вини дітей, а найчасніше з вини виховника. Треба звертатися за порадами до старших, досвідченіших, до фахівців і до книжки. Часто виховники стають дуже клопітливими, бо самі не дбають про свою поведінку, про свою мову, про одяг та вчинки. Успішними виховниками є тільки збалансовані, такі, що розуміють мету виховання, люблять дітей, хочуть і вміють боротися з трудами.

(Про юнацького виховника буде мова у черговому числі)

Дружба — це насамперед віра в людину, вимогливість до неї і повинність. Гармонійне злиття цих трьох нагал дає щастя духового спілкування з близькою за духом та ідеалами людиною. Чим глибша твоя віра в друга, тим вищою повинна бути вимогливість і тим більше ти зобов'язаний, повинен.

Василь Сухомлинський

РОЛЯ ЛІТЕРАТУРИ У ВИХОВАННІ

Усім нам загально відомо, що літературні твори, знайомлення з ними дітей і молоді — це один з найуспішніших, необхідних засобів виховання. Література відіграє величезну роль у формуванні світогляду й характеру людини. Пізнаючи життя героїв твору, розуміючи й співпереживаючи їх конфлікти, сприймаючи їх ідеї, ми збагачуємося життєвим досвідом. Кажуть, що література — це підручник життя.

У дитячому та юнацькому віці навчальна і виховна місія літератури справді незамінна, бо вона часто стає вирішальною силою, спрямовує дітей і молодь до ідеалу та визначеної ним життєвої мети.

Любов до книжки треба починати плекати з немовлячого віку. Мистецька ілюстрована дитяча література повинна бути не тільки для декорації у дитячій кімнаті, але вповні використана — прочитана багато разів, обговорювана, роз'яснена. Письменник Корнило Чуковський, тонкий спостерігач поведінки дітей, у своїй книжці “Від 2 до 5” подав заповіді виховникам і письменникам, що мають діло з дитячою літературою, щоб вони знали, які твори підбирати, як з них користати.

Мова для дитини — чарівна музика, і тому віршована мова, римована проза найближча дитячому сприйманню. Діти люблять слухати “Ріпку” І. Франка, “Казку про півника та курочку і про хитру лисичку” Н. Забіли, “Звір'ячий зимовник” Д. Соловія чи народню казку “Коза-дереза”.

Знаємо також і те, що велику роль у дитячій літературі виконує ілюстрація. Тому дитячий твір повинен бути графічний, багатий на матеріал для ілюстратора. Вірш, що не дає змоги мистцеві намалювати картин до нього, непригожий для дітей. Ось приклад графічності вірша:

А весна русалочка йде в міста і в села,
У долонях галочка — сонечко веселе. (Р. Завадович)

Дитина любитиме таку книжечку, у якій, крім ілюстрацій, будуть ще й тексти із швидкою зміною образів. Дитина сприймає насамперед дію, тому сюжет повинен бути “рухомий”, щоб кожен 5-6 рядків вірша можна була зобразити відповідною ілюстрацією, як ось у неперевершеному Шевченковому “Садку”:

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть.
Плугатарі з плугами йдуть...

Але й не ще не все. Дітям треба ще пісні й танку, тобто вірш мусить бути музичний і то з таким ритмом, щоб спонукував танцювати, рухатися. Вірш Н. Забіли та багато дитячих народних співанок мають ці прикмети:

Ой чуки-чуки, чуки-на!	Ходить сонно по вулиці,
Наша доня чепурна:	Носить спання в рукавиці,
В неї на голівці	Носить спання в рукавиці. (Нар.)
Жовті чорнобривці. (Н.З.)	

Досліди кажуть, що дитина вивчає самохіть напам'ять вірші, у яких кількість приголосних тільки на 15-20% більше, ніж голосних. До того ж слово, що служить за риму, повинно бути носієм змісту. Таким віршем написана **“Казка дітям невеличка про курчатко й про шүліку”** Е. Яворівського:

Ой взяли вони курча,	Ім назустріч на ту пору
Бідолашне дитинча,	Вибігає мати Квочна,
І вертаються до двору,	Припадає до синочка.

У дитячих віршах не повинно бути накопичення прикметників, бо дія, яку діти люблять, виражається дієсловами.

У прозовій творчості (для молодших дітей проза з віршованими вставками) повинна бути гострота дії, без сюжетних побічних вставок, тобто часті повторювання якоїсь частини тексту. Це дає насолоду від гри слів, їх музики, а одночасно закріплює в пам'яті дитини враження, і поступово, через уведення нових персонажів та подій, розгортається акція (так, як у “Рукавичці”).

Багата і високомистецька українська народня творчість, зокрема дитячий фолкльор. Він повинен стати власністю наших дітей і молоді, повинен дійти до їх сердець і свідомости. Красу і мистецьку вартість його давно оцінили знавці — свої і чужі. Не даром з нього користали і користають інші народи. Коли Бетховенові подали для оцінки збірку “російських народних пісень”, музика особливо вразила своєю мистецькою красою якраз українські пісні. У чому ж їх вартість? Вони особливі своїм шляхетним ідейним спрямуванням, своєю формою, музичністю звучання, що уможливило мистецьку розповідь і легкість сприймання. Пізнавальна і виховна роля нашого фолкльору давно відома. Недаром фолкльор наш називають народною мудрістю і педагогікою. У ньому віддзеркалена не тільки мудрість народу, але й мовне багатство, якого так потребують наші діти і молодь.

Для викликання емоційних переживань на тлі фольклору треба зорганізувати вечори народної творчості, у програмі яких повинні бути пісні, коломийки, виставка альбомів, спеціальні літературні газети, відповідна доповідь, інсценізація казок, пісень, виступи хору, розповідання казок, байок, складання прислів'їв, змагання у найбільшій кількості засвоєння їх тощо. Успішними будуть конкурси на кращого розповідача казок, на творчість дітей і юнацтва, написану за фольклорною темою.

Дбали про дитячу літературу наші клясики. Іван Франко у своїй передмові до збірки казок "Коли ще звірі говорили" написав, що він там зібрав старе народне добро, що його можна було почути від бабунь і дідів. У казках, що їх вибрав Франко для дітей, такі, що відповідають смакові дітей, бо вони заставляють їх сміятися й думати, розбуджують дитячу увагу до явищ природи, але не збуджують молоді фантазії дивоглядними образами заклятих замків, розбійників, драконів, демонів, що тривожать дитячу уяву страшними трагічними пригодами, незрозумілими дітям конфліктами. Франко уважав, що молодь повинна перебувати своєю уявою і зацікавленнями у світі простих характерів і зрозумілих молоді відносин, у світі, де все ясно і де симпатій непотрібно ділити.

Таке ж ставлення до літератури і до дітей мав і Шевченко. Перебуваючи у Новопетровському укріпленні в родині Ускових, Шевченко читав дітям книжки, розважав їх, приятелював з казахськими малятами радо у природі. З наймолодшим трирічним Дмитриком Усковим так подружив, що дитина навіть у сні кликала "лисого дядю". Коли ж дитя померло, поет писав до Козачковського, що сумує і відвідує його могилу. Біографи поета багато розповідають про те, як любив Шевченко перебувати з дітьми і як любив їм розповідати нашу бувальщину.

Марко Вовчок своїми казками і оповіданнями виводить постаті суворі, але чесні і сильні. Славна героїнка з "Марусі" заставила критика чужинця ось так висловитись про дівчинку: "У них і дівчата не боязкі — це вже такий народ...". Подвиг Марусі захоплює читача, твір викликає живий інтерес.

Барвистою мовою у своїх байках Леонид Глібів розкриває яскраву індивідуальність цілого народу, його характер, своєрідний спосіб думання, уподобання народу, його звичаї. Мова

багата влучними порівняннями, метафоричністю, фразеологізмами (“золотая тарілочка”, “любі лебедята”, “холоду нагнав”, “Хомі й за вухом не свербить, розгулявся на всі боки”).

— Великий Ганс Християн Андерсен, дитинство якого пройшло серед злиднів, але дало йому велике багатство переживань, збуджених розповідями його батьків про карликів, ляльок, королів, тварин і пташок та всяких інших чудес. Потім він переповів ці враження у своїх казках. Він вдячно згадує дитинство те й тому, що батьки йому багато читали вголос і він при тому вивчав велику кількість текстів напам'ять. Змалку любив хлопчик ходити до театру, а прийшовши з вистави, умів текст драматичного твору повторити напам'ять.

Помандруймо у світ, що його змалювали клясики літератури, де героями є діти, молодь чи дорослі. Аналізуючи з дітьми та юнацтвом поведінку героїв книжки, переживаючи красу її, вчимо їх любити високе, а зневажати низьке у житті. Читаючи, юні читачі стають оборонцями покривджених, але добрих, вчаться цінити моральні вартості, вибирати між добром і злом. Знайомлення з літературою збагачує нас знанням, виробляє силу волі, привчає до систематичної праці над собою, виповняє порожнечу в житті; література дуже корисно впливає на психіку дітей і молоді, бо юний читач у добрій книжці знаходить ідеали до наслідування.

Тож усім нам, що маємо діло з вихованням, необхідно орієнтуватися в літературі для юного читача, треба знати її вартості. Часто можна почути від матерів, що, мовляв, їх діти не люблять ні віршів, ні казок, а просять розповідати їм про неймовірні містерії і страхіття. Матері повинні розуміти, що якраз таким дітям треба дуже добирати книжки, щоб їх спрямувати на правильний шлях і допомогти розвинути природний літературний смак.

Є на курсах українознавства старші діти, які не вміють ні розповідати, ні слухати розповідей. Це занедбані діти, бо вони не мали змоги — з різних причин — слухати в дитинстві ні казок, ні віршиків, ні колисанок. Тому й заклик до батьків і пластових виховників: дбайте про якнайбільшу кількість таких зайнят з дітьми і юнацтвом, у програмі яких будуть розповіді, спів, мовні ігри, змагання, обговорення прочитаних творів, засвоювання загадок, приповідок, віршів напам'ять тощо, словом: якнайбільше контакту з мовою і літературою.

Замість квітів на могилу

св. п.

пл. .сен. ЛЮБИ ПЯСЕЦЬКОЇ

складено разом \$906.00 на Видавничий Фонд пластових журналів.

О. В. і О. Пясецькі, Торонто — \$40.00;

Слали на тризні — Ніна і Петро Пясецькі, Оленсій Лев Пясецький з родиною, Петро Ярослав Пясецький з родиною з Джерзі Сіті, США — разом \$30.00.

по \$25.00 — Пластприят у Гамілтоні, Олена Медицьна, Гамілтон, Б. Миндюк, Торонто;

по \$20.00 — В. Федасюк з родиною, М. Бучон з родиною, В. Дутко з родиною, З. Кобилянський з родиною, С. Шпак з родиною, д-р М. Лазарович, Я. Березовський з родиною, Комітет Українок Канади, — усі з Гамілтоном;

по \$15.00 — Ю. Борис, Торонто, Р. Навальновський з родиною, Гамілтон, Книголюби при церкві Св. Духа, Гамілтон;

по \$10.00 — Р. Багрій-Пікулик, Торонто, Б. Яців з родиною, Торонто, А. і Р. Ганьківський, Міссіссага, І. Березовська, Міссіссага, І. Франів, Торонто, Б. Пендзей з родиною, Торонто, М. Рубашевський з родиною, Р. Ружицький з родиною, Д. Боєчко з родиною, І. Наливайко з родиною, Б. Кульчицький з родиною, І. Дашно з родиною, Р. Самотулка з родиною, Я. Білін з родиною; по \$5.00 — Р. Гнатишан з родиною, Л. Максим, п. Кіналь, усі з Гамілтоном; Родини: Т. С. Гараси, О. і І. Гараси, Я. і О. Ткачуки, Ст. Кетерінс, разом \$20.00. Усі разом **\$485.00.**

Члени Пластової Станиці в Оттаві слали:

по \$25.00 — Ніра і Степан Яворські, Юлія і Іван Войчишини;

\$15.00 — Український Садочок в Оттаві; по \$10.00 — Марія і Євген Войчишини, Олександр і Оля Ільченки, Борис і Галя Мигалі, Теофіль і Галина Кіси, Роман і Таня Мельніни, Юлія і Іван Теслі, Минола і Наталія Томці, С. Ремеза, Віра і Остап Шведи;

по \$5.00 — Ірина і Володимир Мушки, Анатоль Данилюк, Марія і Дмитро Решітніни, Люба і Володимир Качани, Володимир і Богданна Яроші, Леся і Лев Микитчуки, Марія і Мирослав Решітніни, Раїса і Олег Чумани, Марія і Антін Попики, Ярослав і Валентина Коти, Оксана і Павло Мігуси, Соня і Гілярій Прухницькі, Марта і Роман Хевпи;

по \$3.00 — інж. Степан Бровчук, Катерина Мосійчук, Омельно Сешишин; \$2.00 — Рома Лапунько. Усі разом — **\$231.00.**

Слали індивідуально — по \$25.00 — Грета Тревін, Оттава; Родина Бачинських, Сіранузи, США, Пластова Станиця, Торонто.

\$20.00 — Керрі і Джон Марч, Гвельф;

по \$15.00 — Тоня Горохович, Торонто, Юрій і Дарія Даревичі, Міссіссага, Юрій Бабій, Торонто.

\$10.00 — Ольга Федейно, Торонто.

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД “ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ”

від 1 квітня до 31 травня ц. р.

США:

\$12.00 — пл. сен. Євген і Фалина Кульчицькі, Детройт;
\$10.00 — ст. пл. Марта Городиловська, Чінаго;
\$8.00 — пл. сен. Володимир Слиз, Вудсайд;
\$7.00 — д-р Ілля Карапінна, Ірвінгтон;
\$5.00 — пл. сен. Ростислав Смик, Чінаго;
по \$4.00 — пл. сен. Микола Ценко, Філядельфія, пл. сен. Іванна Медвідь, Гарфілд; пл. сен. д-р Володимир Салляк, Філядельфія, пл. сен. о. Іван Прокопович, Дірборн;
по \$2.00 — пл. сен. Дарія Витанович, Берклі Гайст, пл. сен. Ярослав Козак, Гантінгтон Валлей, пл. сен. Тарас Когут, Ст. Клер Шорс, пл. сен. Христина Лисобей, Черрі Гілл, пл. сен. Володимир Мерещак, Ветерсфілд, пл. сен. Євген Турянський, Воррен, пл.

сен. Галина Пісецька, Балтімор, пл. сен. Микола Курчак, Іст Медов, пл. сен. Роман Міхняк, Клівленд;
\$1.50 — пл. сен. Надя Гафткович, Гартфорд;
по \$1.00 — ст. пл. Богдан Куніль, Гартфорд, пл. сен. Ірина Левицька, Елізабет.

КАНАДА:

\$5.00 — пл. сен. Степан Шпан, Гамільтон;
по \$4.00 — д-р Богдан Роздільський, Саскатун, ст. пл. Ігор Томків, Торонто, пл. сен. Андрій і Іванна Качори, Вінніпег;
\$1.00 — Трохим Ринденко, Торонто.

Від 1 квітня до 31 травня ц. р. склали на пресовий фонд “Пл. Шляху”:
Із США 21 даток \$79.50
З Канади 5 датків 18.00
Разом \$97.50

Всяка денационалізація сходить на ослаблення енергії думки, на гидкість занепаду, неморальність і спідлення.

(Філолог і філософ Олександр Потебня у відповідь на заборону української мови 1876 р.)

Дружба й егоїзм — несумісні й непримиренні. Дружба вчить віддавати духові сили й багатства. Коли в тебе з'являється вірний і надійний друг, у сто разів зростає твоя зацікавленість у тому, що відбувається навколо тебе, які люди тебе оточують, що для них святе і дороге, що вони люблять і що ненавидять.

**
*

В юнацькі роки естетизні погуття й переживання усвідомлюють узні як один з важливих елементів духового життя. Задоволення потреб у сприйнятті прекрасного, величного, героїчного, комічного має велике значення в духовому житті передових юнаків і дівчат. Василь Сухомлинський

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

** : Літо — час таборів, мандрівок — — — — — 1

МИ І НАШ НАРОД

Володимир Болюбаш: Націодинаміка визвольного процесу
у світлі філософської психології — — — — — 4

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Степан Зошук: Тип Обломова серед українського суспільства — — 14
Володимир Соханівський: Воля — центр людської особовости — — 18

ПИТАННЯ ПЛАСТОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Вільфред Кокберн: Зберігаймо основи скавтіngu — — — — 26
Т. Горохович: Провід пластового табору (докінчення) — — — 28

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

** : Прощання Люби Габрович-Пясецької у вічність — — — — 32
Остап Сокольський: Ні, з нами Ти... — — — — — 33
Наші втрати — — — — — — — — — — 34
О. Город: "У Свято Юрія" — — — — — — — — — 35

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Пл. сен. "Ану вгадайте"!...: Ех, якби то!... — — — — — 40
Ірина Павлів: Новацьні костюмові забави — — — — — 42
Софія Начор: Пластова Світличка у Вінніпегу — — — — — 45

ВИХОВНІ СПРАВИ ЮНАЦТВА

Л. П.: Юнацтво і вияви його діяльності в ділянці культури — — 52

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ ЮНАЦТВА

Т. Горохович: Виховання і виховник — — — — — 54
Уляна Пелех: Роля літератури у вихованні — — — — — 59
Датки на пресфонд — — — — — — — — — — 64

Ціна цього числа: 2.00 дол.

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 травня 1974 р.: Канада і США: \$7.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

HOTUYS MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1M8

ЮНАК

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США від 1 травня 1974 р.: \$9.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mrs. Olha Kuzmowych, 221 Fire Island Ave., Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

YUNAK MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1M8

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США: \$8.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIAKH

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1M8